

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 30
30/2015
1. august 2015

Ludovít Štúr

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

Cena 0,50 €

GRÉCKY VZDOR VOČI
BANKOVÉMU MINOTAUROVI
Strana 4.

BOSNA – SLZY NEUSCHLI,
HNEV NEOSLABOL
Strana 5.

PREDSEDA SNS A. DANKO:
ZASLŮŽIME SI OZAJ VIAC!
Strana 6.

BOMBY NA APOLLO
A DUNAJSKÝ PRÍSTAV
Strana 7.

MIKULÁŠ ŠTEFAN FERIEŇČÍK
S HLAVOU I SO SRDCOM V BREZNE
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Slovenské národné noviny oslavujú svojich stosedemdesiat rokov. Ich zakladateľ Ludovít Štúr ich vydával len tri roky, od roku 1845 do 1848. Následne ich pod rovnomenným názvom začala vydávať až Matica slovenská po nežnej revolúcii. Spolu vydávame už tridsať ročníkov. Nie je to málo na slovenské pomery. Zaujímavosťou je, že s podobnými problémami, aké mal Ludovít Štúr, sa stretávame aj dnes. Ide o ekonomické nástroje. Ludovít Štúr bol presvedčený, že po vydaní prvého čísla Slovenských národných novín sa budú slovenskí vzdelanci pretekať, aby si zaobstarali ich predplatné. To bol totiž jediný finančný príjem na krytie redakčných a vydavateľských nákladov. Štúr ostal mierne sklamaný. Získal len okolo štyristo predplatiteľov. V súčasnosti ich máme – samozrejme – rádo viac a sme za každého vďační. Ale už nie sú jediným zdrojom na krytie redakčných a vydavateľských nákladov. Potrebujeme aj dotáciu Matice slovenskej, a samozrejme príjem z reklamného koláča medzi slovenskými inzferentmi. A to je ekonomická páka, ktorú ako redakcia nedokážeme ovplyvniť. Niektoré vplyvné reklamné a mediálne agentúry nás jednoducho pod tlakom svojich neslovenských donorov zaradili na čiernu listinu. Napriek novinárskej kvalite, nákladu nás svojim inzferentným klientom jednoducho neponúkajú. Zdroje z inzfercie si musíme hľadať sami.

Slovenské národné noviny v roku 1845 písali, ale aj dnes píšú tak – ako sa mocným nepáči. Štúr obhajoval slovenský národ pred uhorskou asimilačnou vládou, my národ chránime pred tlakom globalizačných inštitúcií a kapitálu. Maďari v roku 1848 prijali nový tlačový zákon, zvýšili kauciu za Slovenské národné noviny na dvojnásobok a Štúr musel redakciu zavrieť. V súčasnosti pred nami zatvárajú dvere reklamných príjmov. Nájdu sa však aj odvážni podnikatelia, ktorí uverejnenia inzfercie aj na našich stranách. Nájdu sa aj odvážni podporovatelia a sponzori. A odvážni ste najmä VY – naši čitatelia, ktorí si nás kupujete v stánkoch alebo predplatíte rovno na celý rok. Slovenské národné noviny sú tu a tak ľahko sa nás nezbovia.

Maroš SMOLEC,
šéfredaktor

R - 2015024

NEOGRAFIA
MARTIN
www.neografia.sk

ISSN 0862-8823
30
9770862882007

Stosedemdesiat rokov od vydania prvého čísla Slovenských národných novín

Živé a záväzné dedičstvo slovenskej žurnalistiky

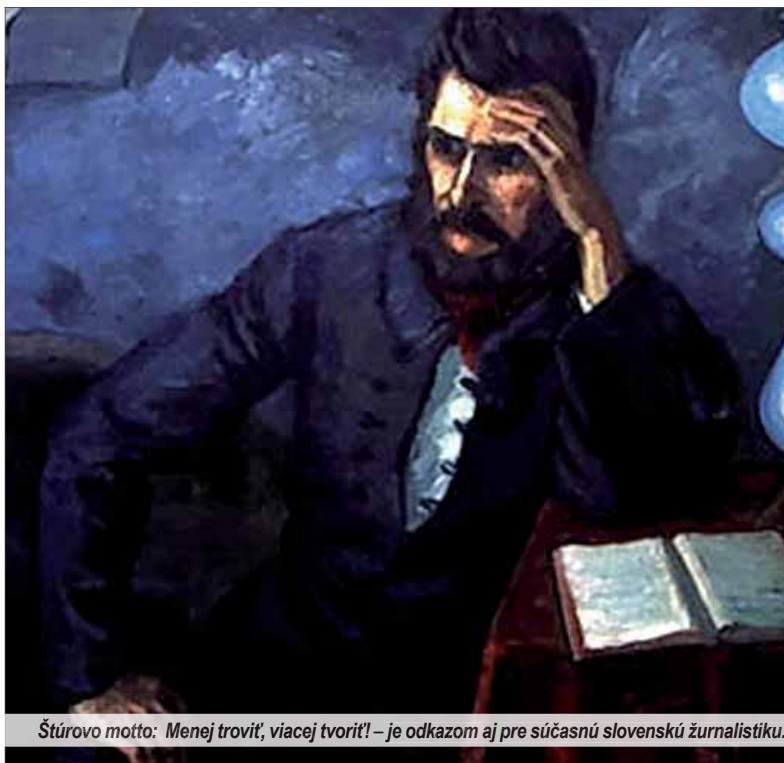
Dušan D. KERNÝ – Ilustrácia: Múzeum Ludovíta Štúra Modra

Na prvého augusta pripadá mimoriadne výročie slovenských jazykových, politických dejín. Pred sto sedemdesiatimi rokmi 1. augusta 1845 vyšlo prvé číslo Slovenských národných novín. Slovenskije národne noviny boli prvé slovenské politické noviny, prvé slovenské noviny v spisovnom slovenskom jazyku. Vychádzali dvakrát týždenne v Bratislave. Dodnes sú jedným z historických prameňov o vývoji na Slovensku pred revolúciou v roku 1848. A zároveň nesmierne živým a záväzujúcim dedičstvom slovenskej žurnalistiky do dnešných čias.

Noviny redigoval a vydával Ludovít Štúr a od 8. augusta 1945 mali osemstranovú prílohu Orol tatranský. Pod týmto istým názvom sa Matica slovenská vrátila k vydávaniu periodík po roku 1989. Noviny vychádzajú ako týždenník, Orol tatranský ako štvrtročná príloha. Redakcia bola niekoľko desaťročí v Turčianskom Svätom Martine, posledné roky, keď SNN prešli na farebnú tlač, je de facto v Bratislave. Matica slovenská sa po roku 1989 vrátila aj k vydávaniu pôvodne matičného mesačníka Slovenské pohľady.

TRIBÚNA POKROKU

Podľa ministra kultúry Slovenskej republiky Mareka Madariča „ak hovoríme o slovenskej literatúre, hovoríme aj o Ludovítovi Štúrovi, ktorý v 19. storočí kodifikoval slovenský jazyk, aby sa mohol stať prostriedkom šírenia a rozširovania literatúry u nás, a keďže si tento rok pripomíname dvojsté výročie narodenia tejto osobnosti našich dejín v rámci Roka Ludovíta Štúra ... pripomenieme si aj stosedemdesiat rokov od vydania prvého čísla Slovenských národných novín. Tie sa stali nielen politickou tribúnou pokrokových demokratických názorov Ludovíta Štúra a jeho stúpencom, ale aj šíriteľom nového spisovného jazyka, Slovenské pohľady sú významným fenoménom kultúrnej žurnalistiky v európskom priestore“.

Štúrovo motto: Menej troviť, viacej tvoriť! – je odkazom aj pre súčasnú slovenskú žurnalistiku.

Dnes nám nejde iba o pietne pripomätanie si, ale aj o snahu nadväzovať na tradície tým, že spoznáваме bohatstvo slovenského jazyka – a to nám umožňuje aj revolučný počin Vladimíra Žabkaya a Jula Horváta z Novinárskeho študijného ústavu. V čase „odmäku“ vtedajšieho režimu v roku 1956 vydali doteraz prvé a jediné faksi-

mile vzácneho kultúrno-historického dokumentu o demokratickej tradícii slovenského národa reedíciu Slovenských národných novín a Orla tatranského. Výtlačky boli dovtedy vlastne nedostupné. Zachovali sa len v niekoľkých exemplároch, a to nie úplne. Boli roztrúsené po viacerých knižniciach, najväčšia časť v Diecéznej knižnici v Nitre. Moti-

vom vydania, na ktorom sa o. i. podieľal matičiar A. A. Baník, bolo ukázať morálno-politickú hodnotu SNN a Orla tatranského a dať verejnosti „výrečného svedka o tom, že náš ľud nie je bez dejov, že aj v minulosti má svoje poklady“.

NESTARNÚCI ODKAZ

Vďaka vzdelanej slovenskej inteligencii, novinárom od polovice päťdesiatych rokov minulého storočia majú generácie k dispozícii štúrovske noviny a zároveň aj nepretržite otázku, ktorú na ich začiatku položil Ludovít Štúr: Čo chceme s novinami našimi? Táto otázka je dodnes aktuálna pre všetky médiá.

Pokiaľ ide o historické SNN, vychádzajúce dvakrát týždenne, čo im umožňovalo byť zároveň aktuálnymi, ako aj udržovať si odstup od udalostí, mali úvodník, „Deník domáci“ o vnútropolitických záležitostiach a „Deník zahraniční“. Týmto sa začínajú nielen dejiny modernej slovenskej žurnalistiky, ale aj úsilie v prelomovej rusnej dobe „s dobrým svedomím to alebo iné obecenstvu svojmu odporučať“. Odkaz o nevyhnutnosti nového politického jazyka a jeho význame pre národný a politický život je nepochybne aktuálnou a nestarnúcou súčasťou matičného dedičstva pri vydávaní terajších matičných periodík.

3 OTÁZKY PRE:

Jolanu VOLDÁNOVÚ, poprednú českú moderátorku a publicistku

Česi slovenskému jazyku rozumejú čoraz menej

• Veľkú časť profesionálnej dráhy ste pracovali v Českej televízii. Ako tvár hlavnej spravodajskej relácie ste boli dva roky po sebe nositeľkou ceny divákov v ankete TýTý. Spisovný jazyk je vaším pracovným nástrojom. Máte rodinu aj na Slovensku a často k nám chodíte. Ako si vysvetľujete, že generácia dnešných českých tridsiatnikov už nie celkom rozumie slovenčine?

Je to smutné, ale je to pravda, aj keď nie absolútna. Mnohí mladí Česi slovenčinu majú radi, aj keď ju berú ako cudzí jazyk. Generácia dnešných tridsiatnikov bola pri delení bývalej spoločnej republiky v predškolskom veku. Po rozdelení sa slovenčina vo veľkej miere vytratila z českých

medií, takže mladí ľudia u nás s ňou stratili bezprostredný každodenný kontakt. Mne osobne je to ľúto, ale beriem to ako fakt. Na druhej strane, podľa mňa stačí, aby mladý Čech strávil zopár dní na Slovensku a veľmi rýchlo príde na to, že vášmu jazyku dobre rozumie.

• Vnímate aj to, že mladí Slováci, ktorí prídu do Česka študovať či pracovať, po niekoľkých týždňoch „mlúvú“ po česky?

No, usilujú sa... Chcú sa zrejme prispôsobiť prostrediu, v ktorom pôsobia. Aj v Anglicku hovoria po anglicky. Česi na Slovensku zväčša ani po desaťročiach života u vás nehovorili po slovensky. Tvrdia, že nechcú kaziť slovenčinu. Možno je to

o tom, že slovenčina pre nás Čechov je ťažším jazykom ako čeština pre Slovákov. A možno sú Slováci viac prispôsobiví...

• Podľa vás český a slovenský jazyk sa v súčasnosti od seba vzdalujú, alebo sú si naďalej veľmi blízke?

Blízkosť je daná históriou, ale objektívne sa asi naše jazyky vzdalujú. Je to však dané mierou preberania výrazov z iných jazykov a najmä vplyvmi internetu a iných globálnych záležitostí. Dôležité je, aby sme si aj v budúcnosti dokázali porozumieť a zachovať vzájomné priateľstvo.

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ
Foto: autor

V SNN 31/2015
SI PREČITATE

■ Lubo JURÍŠ na dakedy nevyhnutný inzulin a dialýzu už dávno zabudol
■ Ako sa M. ČARNOGURSKÁ prepracovala z detskej sestry na uznávanú sinologičku
■ Dejiny Matice slovenskej – postavenie ustanovizne počas prvej Slovenskej republiky

Štefánik nie je logo, slogan či heslo – je morálny imperatív doby Stavil na charakternosť, šikovnosť a múdrosť

Ivan BROŽÍK – Foto: archív SNN

Nedávne 135. výročie narodenia generála Milana Rastislava Štefánika nám pripomenulo aj plytkosť doby, v ktorej žijeme, o ktorej dúfal, že bude érou zvrchovanosti národa nad porobou i potupou zároveň. O ktorej Štefánik mylne predpokladal, že bude šancou pre charakternosť, šikovnosť a múdrosť.

„Štefánik zostal symbolom nezištnej práce za národ,“ píše historik Anton Hrnko. Určite sa nemýli. Ibaže nám táto symbolika v dnešných časoch a v súčasnej politike príliš chýba. Kam sa podela Štefánikova nezištná práca za národ? Kam sa v politike podela nezištnosť a čo sa stáva z národa?

■ ATRIBÚTY NESMRTELNOSTI

Pripomíname si jeho pamiatku v slobodných pomeroch, ale stále sme si osvojili len málo z jeho diela a ešte menej sme sa inšpirovali z jeho života,“ konštatuje Anton Hrnko. Dnes si nesmrteľnosť veľkí zabezpečujú kontami na neidentifi-

kovateľných útoch, vo svojich utajených schránkach, za trojmetrovými múrmi, žiaľ, iba svojich súkromných palácov, a nie väzníc, ako by to malo byť. Štefánik žil iba tridsaťdeväť rokov. A stal sa nesmrteľným aspoň pre civilizovaných ľudí na tomto svete, nielen na Slovensku či v Čechách.

■ PRÁCA PRE NÁROD

„Nikdy nezabudol na svoj pôvod a povinnosť voči svojmu národu. Popri zamestnaní astronóma pracoval aj na ‚národa roli dedičnej‘. Keď sa mu naskytla možnosť pomôcť utláčaným rodákom vo vlasti, ani na chvíľu nezaváhal. Hneď po vypuknutí prvej svetovej vojny začal rozmyšľať,

ako zbaviť slovenský národ cudzieho jarma a vytvoriť mu podmienky na samostatné bytie.“ Slová Antona Hrnka pripomínajú základné povinnosti každému, kto sa chce zaštitovať slovom politik a ešte nebudaj aj národovec.

■ NAJVYŠŠIE OBETE

M. R. Štefánik síce zahynul mladý, ale národ naň nikdy nezabudol. Zostal symbolom nezištnej práce pre národ, symbolom odevnosti a obety, ktorú nemohlo vo vedomí národa odstrániť ani štyridsaťročné vymývanie mozgov. Národ sa k nemu prihlásil vždy, keď sa siahlo na jeho slobodu alebo ju bolo treba vybojovať.

M. R. Štefánik s predstaviteľmi slovenských a českých spolokov v Amerike.

Je však súčasne potrebné uviesť, že pod „národ“ v tom pravom a najčistejšom zmysle slova sa nám skrýva čoraz viac populistov a kariéristov, ktorí slovo „národ“ považujú iba za akýsi nedefinovaný výťah k vlastnej moci a vlastnému prosperu. Štefánika používajú už iba ako

akési logo na prekrytie podujatí, ktoré im majú zabezpečiť osobnú popularitu. Ako prázdne heslo, ktorému sa predsa nikto neopováži oponovať.

Ako veľmi ubližujeme Štefánikovi a jeho morálnemu odkazu! Ako málo chápeme nášho generála!

Nová daň na vybrané potraviny bude platiť od začiatku roka 2016

Ceny pod drobnohľadom od septembra

Ivan BROŽÍK – Foto: archív SNN

Nový zákon o znížení dane z pridanej hodnoty na vybrané druhy potravín by sa mal dostať na rokovanie Národnej rady Slovenskej republiky v septembri. Podľa premiéra má už vláda predbežnú predstavu, pri ktorých potravinách by sa sadzba DPH mala znížiť z dvadsať na desať percent.

„My sme už prakticky v cieľi. Príbližne vieme, ktoré potraviny budú spadať do tohto rámca, ale oznámime to verejnosti, až keď to bude v podobe návrhu zákona. Ale už dnes môžeme hovoriť o chlebe, o mlieku a o čerstvom mäse, ale pripomínam, že pôjde o čerstvé mäso, pretože nemáme záujem podporovať dovoz mrazeného mäsa. Stále sme v štádiu veľkých diskusií na tému zníženia DPH. Ministerstvo pôdohospodárstva vypracovalo prvé analýzy, čo by tam všetko mohlo spadať,“ povedal nedávno Robert Fico.

■ ČASOVÝ HARMONOGRAM

Podľa slov premiéra R. Fica má byť návrh zákona o znížení DPH na

Ceny v obchodoch sa výraznejšie zmenia až od začiatku roka 2016.

vybrané druhy potravín predložený na rokovanie vlády tak, aby o ňom rozhodla do konca augusta. „A na septembrovej schôdzi parlamentu pôjde zákon do prvého čítania. Zmeníme zákon o DPH a presne pomenujeme, na ktorý okruh potravín sa sadzba DPH zníži. Musíme všetko pripraviť tak, aby zákon platil od 1. januára 2016. Verím, že po tvrdých rokovaniach s obchodníkmi a s obchodnými reťazcami sa podarí zabezpečiť, aby bol ten prenos do ceny potravín maximálny. My sme oznámili, že chceme znížiť DPH, a urobíme to. Môžeme si to dovoliť, lebo nám to situácia umožňuje. Máme dosť rôznych nástrojov, aby sme kontrolovali vývoj cien, a urobíme všetko preto, aby sa zníženie v cenách potravín v obchodoch naozaj prejavilo,“ vyhlásil predseda vlády.

■ KONTROLA REŤAZCOV

Podľa ministra pôdohospodárstva Ľubomíra Jahnátka chce vláda zabrániť prípadnému zneužívaniu zníženej DPH presnou klasifikáciou výrobkov, na ktoré sa bude nová sadzba vzťahovať. „Aby nedošlo

k zamieňaniu a k zneužívaniu tejto DPH, budú výrobky definované presne podľa colnej klasifikácie. Ministerstvo spravilo presný opis 157 druhov výrobkov, o aký druh pôjde, akého budú zloženia, akej kvality.

■ MONITORING CENOTVORBY

Minister tiež pripomenul, že vláda sa bude usilovať, aby sa zníženie DPH pri vybraných potravinách aj reálne premietlo do ich cien. Preto plánuje cenotvorbu obchodníkov podrobne monitorovať. Spolupracovať chce pri tom so samosprávami, s Agrárnou komorou Slovenska, so Slovenskou poľnohospodárskou a potravinárskou komorou i s Jednotou dôchodcov Slovenska. „Máme pripravený aj návrh memoranda s obchodnými reťazcami, ktorý by mohol byť podpísaný, ak ho vláda odsúhlasí. Chceme monitorovať ceny už od septembra tohto roku, aby sme videli, ako sa to vyvinie na konci roka, aby sme videli, kde sa to využíva, kde zneužíva, a od 1. januára 2016 by mala platiť nová DPH upozornil Ľubomír Jahnátek.

VŠIMLI SME SI

Krajiny eurozóny by mali mať jednu spoločnú výkonnú vládu. Asi tak znie najnovší návrh prezidenta Francúzskej republiky F. Hollanda, zjavne inšpirovaný vývojom udalostí v Grécku počas dlhých mesiacov tamjšej krízy.

Hollande vidí málo Európy

François HOLLANDE

Jednotná vláda devätnástich krajín eurozóny by podľa neho mala mať spoločný rozpočet a parlament, ktorý by uplatňoval demokratickú kontrolu. Štáty sa stali členmi menovej únie, pretože to zodpovedá ich záujmom. „Nikto si nedovolil odísť,“ upozornil prezident Hollande. „Ich voľba si zasluži posilnenie organizačnej štruktúry, vytvorenie predvoja zloženého z krajín, ktoré sa tak rozhodnú,“ napísal v týždenníku Journal du Dimanche. „Čo nás ohrozuje, nie je príliš veľa Európy, ale príliš málo Európy,“ konštatoval François Hollande. Nemecký minister financií W. Schäuble je zdržanlivejší, ale predsa len sa dá povedať, že reagoval na Hollandovo vyhlásenie a v podstate ho podporil: „Momentálne sme svedkami toho, že menová únia bez politickej únie nemôže fungovať bez komplikácií. Takže sa musíme posunúť ďalej smerom k vytvoreniu politickej únie, napríklad prostredníctvom posilnenia Európskej komisie a Európskeho parlamentu,“ vyhlásil pre magazín Spiegel.

Podobné výroky sú síce pochopiteľné, ale iba ťažko prijateľné. Napokon, pokusný balónik spred viacerých rokov v podobe jednotného európskeho daňového systému ešte stále lieta na európskom nebi bez toho, aby jej inštitúcie priali k téme nejaký záver. Na druhej strane – jednotná vláda nad celým regiónom eurozóny by mohla vo veľmi krátkom čase priniesť jednotu aj do systému odmeňovania za prácu a do sociálnych dávok. V tom prípade by si Slováci určite len a len prílepšili. A už len z tohto dôvodu nemá francúzsky prezident takmer nijakú šancu na úspech. Veď jednota Európskej únie ešte dlhé roky automaticky nebude a vlastne z terajšieho pohľadu ani nesmie znamenať aj jednotné podmienky na život v jej členských krajinách.

Ján ČERNÝ

Enola Gay a jej „malý chlapec“

Oslávili sme sedemdesiate výročie skončenia druhej svetovej vojny, ale vtedy to nebol jej definitívny koniec. Ani po porážke hitlerovského Nemecka sa japonská vláda nevzdala úsilia o hegemoniu v Tichomorí a napriek systematickému a intenzívnemu šesťmesačnému bombardovaniu svojich šesťdesiatich siedmich miest americkým vojenským letectvom neprijalo Tokio ultimátum predložené Spojencami v Postupimskej deklarácii.

Tá požadovala od krajiny vychádzajúceho slnka úplnú kapituláciu, lebo inak „zahynie japonská vlasť“. Prezident Harry Truman sa teda rozhodol pre radikálne riešenie. Americké letectvo v pondelok ráno 6. augusta 1945 zvrhlo na mesto Hirošimu atómovú bombu Little Boy. O tri dni neskôr padla na Nagasaki bomba nazvaná Fat Man. Až šesť dní po týchto kataklizmách oznámilo Japonsko prijatie bezpodmienečnej kapitulácie. Druhého septembra podpísalo kapituláciu listinu a oficiálne tak ukončilo vojnu v Tichomorí, čím sa skončila druhá svetová vojna aj na poslednom bojisku.

Pri prvom atómovom útoku v dejinách zahynulo osemdesiat tisíc obyvateľov Hirošimy. Sedemdesiat percent budov bolo zničených. Pre desaťtisíce ďalších obetí radiácie sa začalo kratšie či dlhšie martýrium. Z dvesto miestnych lekárov prežili iba dve desiatky. Hneď po skončení vojny nariadil prezident Truman ustanovenie komisie, úlohou ktorej bolo skúmať účinky atómového výbuchu na materiáloch a ľuďoch. Mesto bolo na začiatku päťdesiatych rokov vybudované znova, ale osudy tých, čo prežili hirošimskú bombu, pozname-

nala choroba z ožiarenia, ktorá si dlhé roky vyberala svoju daň. Zdravotnícke oddelenie Hirošimy odhaduje, že ľudia, ktorí umreli prvý deň, zo šesťdesiatich percent umreli na ožiarenie

ČO INÍ NEPÍŠU

alebo zoreli v plameňoch, z tridsať percent zahynuli pod padajúcimi troskami. V čase bombardovania mala Hirošima veľký priemyslový a vojenský význam. Slúžila ako prekladisko a útočisko japonskej armády a stala sa preto jedným z niekoľkých miest, ktoré Američa-

nia zámerne nebombardovali, aby sa na pôvodnom nedotknutom prostredí najlepšie meralo poškodenie spôsobené atómovou bombou. Hirošima bola 6. augusta 1945 hlavným cieľom prvej atómovej misie, a to spolu s Kokuru a Nagasaki ako alternatívnymi cieľmi. Tento dátum vybrali preto, lebo cieľ istý čas zahŕňovali mraky. Tri lietadlá pod velením plukovníka Paula Tibbetsa vzlietli z leteckej základne Tinian v západnom Pacifiku, asi šesť hodín letu od Japonska. Takému malému zoskupeniu Japonci nevenovali patričnú pozornosť. A to hralo Američanom do karát. O 8.15 h, ako bolo plánované, bola prvá atómová bomba, naplnená šesťdesiatimi kilogramami uránu 235, zhodená z bombardéra B-29, pomenovaného Enola Gay. Lietadlo potom obrovskou rýchlosťou smerovalo preč od miesta explózie. Rádus celkového zničenia bol 1,6 kilometra s následným požiarom v okruhu jedenásť štvorcových kilometrov. Po bombardovaní Hirošimy prezident Truman oznámil: „Ak teraz neprijmú naše podmienky, môžu očakávať z neba padajúce trosky. A nasledovalo Nagasaki...“

Peter JANOŠÍK

Zničujúce grécke harakiri

Roman MICHELKO

Kto systematicky sleduje vývoj gréckej krízy, musí byť poslednými udalosťami značne zaskočený. Aby sme pochopili stratégie jednotlivých aktérov, musíme si aspoň v skratke pripomenúť, čo sa udialo počas posledného pol roka.

V januári prišla k moci radikálne ľavicová (nie však extrémistická) Syriza, ktorá mala za cieľ nadobro zmeniť pomery, v ktorých dosiaľ fungovala grécka politika. Jej zásadnými charakteristikami boli nasledujúce skutočnosti: od pádu vojenskej diktatúry (vláda tzv. čiernych plukovníkov) v roku 1974 sa pri moci striedali Pasok (akože ľavica) a Nová demokracia (akože pravica). Podstatné však je, že obe tieto strany, ktoré sa pravidelne striedali pri moci, boli len figúrkami v rukách tých najodpornejších gréckych oligarchov, ktorí zaviedli systém, v ktorom dlho-

dobu neplatil dane nikto okrem zamestnancov. Nároky ľudí na verejné služby však boli relatívne vysoké, a keďže zadlžovať sa bolo oveľa jednoduchšie ako zvyšovať dane alebo dokonca trvať na ich platení, išli všetky grécke vlády touto „akoby“ ľahšou cestou.

Nesmierne im to, najmä po vstupe do eurozóny, uľahčovali aj súkromné nemecké a francúzske banky, ktoré veľmi rady a ochotne skupovali grécke dlhopisy s vidinou bezpečného a istého výnosu. Potom však prišla kríza. Merkelová a spol. namiesto toho, aby nenažraní bankári niesli riziká svojich nezodpovedných rozhodnutí, socializovali ich pohľadávky, teda inak povedané, zodpovednosť za zlé investície bánk. A tak sa stalo, že verejné zdroje – rozumej zdroje nemeckých či francúzskych daňových poplatníkov (vo všeobecnosti

európskych) – dnes ručia za zlé investície a chamtivosť súkromných bank. Priam dokonalá esencia morálneho hazardu.

Cieľ sa splnil, bol tu však menší problém. Ako vysvetliť svojim voličom, že prípadné straty

KOMENTÁR

z tejto transakcie ponese vlastní daňoví poplatníci. A tak bolo treba vytvoriť nepriateľa. Práve vtedy vznikla legenda o tučných a lenivých Grékoch, pritom v prípade Grécka držali čierneho Petra v rukách grécki oligarchovia a už spomenuté politické strany, ktoré posledných štyridsať rokov dokonale ovládali grécku politickú scénu. V januári teda prišla k moci Syriza, ktorá na grécke oligarchické štruktúry nemala nijaké prepojenie.

A potom sa začali nekonečne kolá rokovani. Zástupcovia gréckej strany predkladali argumenty, na ktorých dôsledne pracovali, o ktorých boli presvedčení, že sú logicky koherentné, no stretli sa len s aroganciou a nepochopením. Nedávno vyšli na povrch podrobnosti z týchto rokovani, ktoré potvrdili, že európski lídri sa s cynizmom seba vlastným pozerali Grékom do očí, ale vždy utrúšili niečo v tom zmysle, že Gréci síce majú pravdu v tom, čo hovoria, ale aj tak ich zlomia. Zúfalá snaha nájsť nejaké racionálne, nielen čisto politické riešenia nakoniec viedla k povestnému referendu, v ktorom Tsipras dosiahol veľmi výraznú podporu – vyše 61,5 percenta. Problém bol v tom, že Tsipras mal zásadne zlý odhad v tom, ako budú vnímať toto referendum jeho európski partneri. Hlúpo a naivne si myslel, že sú to demokrati a že ak po úspešnom referende pride na rokovania s novým, veľmi silným mandátom, budú to rešpektovať aj jeho politickí partneri. Presný opak sa však stal pravdou. Európski lídri, najmä Nemecko, vnímali grécke referendum ako neslýchanú opovážlivosť, ktorá musí byť po zásluže

potrestaná. To, čo prišlo po referende, bolo skutočne porovnateľné len s Versaillskou zmluvou, ktorú víťazné mocnosti po prvej svetovej vojne nadiktovali Nemecku.

Tsiprasov problém bol v tom, že nedokázal svojim voličom jasne a otvorene prezentovať, aké sú alternatívy a aký je plán B. Preto nakoniec referendum dopadlo paradoxne. Na jednej strane sa 61,5 percenta hlasujúcich vyslovilo za odmietnutie podmienok záchranného balíčka, na strane druhej až sedemdesiat percent Grékov nechce odísť z eurozóny. Tsipras sa tak dostal do vlastnej pasce. Ak hovoril o odmietnutí podmienok záchranného balíčka, jedným dychom mal hovoriť aj o odchode z eurozóny. Myslieť si, že je možné mať aj euro, aj odmietnuť smrtiace „reformy“, sa ukázalo ako nereálne. Dnes preto čelí rozpadu vlastného klubu v parlamente a pri dôležitých hlasovaniach sa stáva rukojemníkom opozície, ktorá koniec koncov doviedla Grécko tam, kde je dnes. Zdá sa teda, že sme svedkami začiatku konca neohrozeného lídra, ktorý nebol figúrkou v rukách všemocných oligarchov. A to je veľká škoda.

Čudesný imigrantský guláš

Maroš M. BANČEJ

Zdá sa, že tohtoročné leto okrem tradičného dovolenkového chaosu a ubíjajúcich tropických horúčav má ešte niečo v rukáve. Našinec dostatočne zamestnaný dvomi vyššie menovanými problémami ani poriadne nezaregistruje, že sa tu niekde v zákulisi varí čudesný imigrantský guláš, ktorý ho začne štípať pravdepodobne už na prelome rokov. Memorandum, ktoré Slovensko uzavrelo s rakúskou vládou a ktoré do Gabčíkova prinesie prvých päťsto utečencov, prešlo s podozrivým malým ohlasom. Rovnako ako petícia, ktorú podpísalo vyše tritisíc obyvateľov okolitých obcí. Korporátna, že vraj „mienkotvorná“ tlač sa v tých niekoľkých krátkych správach oháňa termínom „dočasné umiestnenie“. Aj keď táto téma zďaleka nie je námetom na vtípkovanie, nedá mi nepripo-

menúť jeden bonmot, ktorý vznikol po vstupe vojsk Varšavskej zmluvy v auguste 1968. Viete, aká je jednotka dočasnosti? Jeden furt...

Mainstreamové médiá si rýchlo uvedomili, že fotografie lodí prechádzajúcich cez Dunaj, dobre živými

POZNÁMKA

mužmi nie sú to pravé orechové. Začali preto zúfalo vyhľadávať fotografie žien s pokiaľ možno malými deťmi. Fakt, že mužské osadenstvo tvorí takmer osemdesiat percent imigrantov, cudne zamlčujú. Naopak, akoby sa vrece roztrhlo s článkami o integrácii týchto mladých mužov do našej spoločnosti. Zdá sa, že neziskovky vetria tučný stály a kontinuálne prichádzajúci príjem. V susedných Čechách už jedna mimovládna organizácia

prišla s programom, že bude pre utečencov organizovať vlastivedné zájazdy, aby pochopili českú históriu a radostne splynuli s domácim obyvateľstvom. Je logické, že autori projektu, ale aj nimi oslovené prepravné firmy si na svoje prídu. Predstavme si celkom pravdepodobnú situáciu, že s podobným nápadom, ako zmazávať kultúrne rozdiely v mene integrácie utečencov, pride niekto aj na Slovensku. Naložíme Eritrejčanov, Líbyjčanov či Afgancov, ktorí sa mimochodom navzájom nie veľmi znášajú, do autobusu a vyvezieme ich trebárs na Devín. Tam ich mimovládou platený lektor či skôr lektori v rôznych arabských a afrických jazykoch oboznámia s tým, že hrad Devín je našou kultúrnou pamiatkou, ktorá sa viaže na naše dejiny od svätého Metoda až po Ľudovíta

Štúra. Určite to v mladých mužoch zaseje nejaké semienko, napríklad také, aké vyklíčilo nedávno v najvyšších predstaviteľoch takzvaného Islamského štátu. Tí sa vyjadrili, že až sa im podarí ovládnuť Egypt, tak zničia pyramídy aj Sfingu, keďže sú to modlárske pamiatky odporujúce Koránu. Reči o kultúrnej integrácii znejú síce ľúbivo, ale vžime sa do pocitov našich arabských či afrických „hostí“. Ocitli sa v krajine, o ktorej nič nevedia a kde ľudia hovoria jazykom, ktorému absolútne nerozumejú. Na uliciach stretávajú najmä teraz v lete dievčatá a ženy oblečené tak, ako si to nepredstavovali ani vo svojich najbujnejších erotických snoch. Ba dokonca (ten šok) chodia si často len tak samé a nikto z mužských rodinných príslušníkov ich nesprievádza. Šoférujú autá a niektoré z nich často chodia s takým nečistým zvieraťom, ako je pes. Mohli by sme pokračovať ďalej kostolmi počnúc a šunkou či klobáskami vo výklade mäsiarstiev končiac. Mladí muži sú však zocelení svojou vierou. A tá im hovorí, že neveriacich treba obrátiť na správnu vieru. Keď to nepôjde podobrom, tak po zlom.

SPOZA OPONY

V tej obrovskej máteži horúčav, gréckej krízy, sporov o emigrantov či saganománie – nevidaného výkonu žilinského cyklistického zázraku na Tour de France – nám akosi uniklo, že do Bratislavy prišli výnimoční svedkovia prelomových udalostí. Bez nich by nebolo slovenského dneška. Za takmer úplného mediálneho ticha sa tu uskutočnila konferencia o Svetovom kongrese Slovákov. Bolo to v Historickej budove Slovenskej národnej rady na bratislavskom Župnom námestí. Udalosť sa neodohrala vo veľkej sále pamätnej budovy, ale v malej sále. Prečo neprišla viac pozornosti verejnosti a médií?

Cieľ Svetového kongresu Slovákov od roku 1970 bol politický – dosiahnuť vlastnú slovenskú štátnosť. A to sa práve v tejto budove predsa splnilo. V tejto historickej budove kardinál Jozef Tomko v prvom verejnom prejave vatikánskeho a cirkevného predstaviteľa na slovenskej parlamentnej pôde

od roku 1945, na pôde Slovenskej národnej rady citoval o. i. vtedy už odstaveného Vladimíra Mináča, a tým dokumentoval historickú väzbu slovenskej národnej myšlienky na začiatku novej epochy. A to bez delenia

pravda, vtedajšou. A predsa tento list nemohol pre kardinála Tomka prekryť to, čo Mináč napísal napríklad v diele Tu žije národ – v knihe, ktorá mohla vyjsť, ale bol zákaz recenzovať ju. A, nakoniec,

Svetového kongresu Slovákov: „Nebojme sa emigrácie, ktorá nemlčala, keď doma museli len zatínať zuby,“ sa dajú považovať za naliehavé zvolanie! Je to upozornenie na nevyhnutnosť venovať pozor-

jeho prítomnosť bola šikovným a úspešným ťahom SKS. Vtedajšia diplomacia socialistického Československa bola donútená odvolať vedúceho svojej delegácie na tomto mimoriadne prestížnom medzinárodnom fóre, na ktorom vtedajšej Prahe, vtedajšej ČSSR, osobitne záležalo. S diplomatickým pasom sa tam totiž objavil muž, ktorý v procesoch v päťdesiatych rokoch proti sionistom a buržoáznym nacionalistom (samozrejme slovenským) vyšetroval, rozumej bil, tíkol pri výsluchoch práve Eugena Löbla. Tento príbeh hovorí priveľa, na to aby nebol v našej pamäti. Nehovoriac o tom, že dokumenty a ani monografia o SKS či o diele E. Löbla, ako sa konštatovalo na konferencii, po roku 1989 na Slovensku nevyšli. Prítom jeden z hlavných cieľov SKS pri vzniku v roku 1970 bolo dosiahnuť, aby slovenská otázka bola otázkou medzinárodnej a Slováci ako súčasť integrovanej Európy nevyhnutne dostali možnosť samostatne o tom rozhodnúť.

Prečo potrebujeme pamäť Slovákov

Dušan D. KERNÝ

na katolíkov, luteránov, partizánov, antifašistov a hlinkovcov či ľudákov, komunistov alebo demokratov.

To, že kardinál zaradil mináčovský citát, citát vtedy už bez dôstojnosti detronizovaného predsedu Matice slovenskej, bolo osobitné. Ved' práve Mináč vo finále, v poslednom ťažení bývalého režimu, keď bol ešte vo funkcii, osobným listom odmietol ponuku Svetového kongresu Slovákov ako nezlučiteľnú s Maticou,

aj na fasáde tejto historickej budovy je pamätná tabuľa s mináčovským citátom. Pamätníkom pripomína okrem iného aj historickú chvíľu, keď tu aj Mináč citoval vo svojom vystúpení kardinál Tomko...

Ale toto je akoby novopamäť z udalostí na prelome rokov po udalostiach 1989. Vedecká konferencia o Svetovom kongrese Slovákov v roku 2015 bola prvá tohto druhu! Slová Jozefa M. Rydla v referáte o Vzniku

nost' pamäti Slovákov, urobiť ju súčasťou slovenskej európskej pamäti súčasnosti. Ved' súčasťou slovenského úsilia na medzinárodnej pôde je o. i. vystúpenie predstaviteľa SKS Eugena Löbla na posthelminskej medzinárodnej konferencii o ľudských právach v Belehrade, na jednom z tých fór, kde SKS presadzoval práva Slovákov. Okrem pôsobenia E. Löbla v juhoslovanskom Belehrade, bolo to v sedemdesiatych rokoch, už samotná

SEBAOBRAHA

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR predložilo do medzirezortného pripomienkového konania Návrh zákona o športe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Návrh zákona umožňuje športovým klubom podmieňovať odregistráciu maloletých detí (ktoré nemajú nijakú zmluvu a vôbec nie sú profesionálni športovci) finančným plnením pod hrozbou zákazu výkonu daného športu na určité obdobie. Návrh tým vraj umožňuje biznis s malými deťmi, namiesto toho, aby aktívne podporoval ich športovanie. Na verejnosť sa dostala hromadná pripomienka k vládnemu návrhu zákona o športe a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon o športe

Návrh je podľa kritikov v rozpore so záujmami detí, v rozpore s právami rodičov a zavádza do registračných pravidiel malých detí v športových kluboch možnosť ustanovení, ktoré nemajú opodstatnenie. V praxi sa už dnes stáva, že rodičia zaregistrujú svoje malé dieťa do klubu, kde športuje. Rodičia financujú športovú činnosť tohto dieťaťa, klub voči nemu nemá nijaké záväzky ani povinnosti. Ak však chcú prehlásiť svoje dieťa do iného klubu, stáva sa, že na základe registračného poriadku klub môže odregistrovať dieťať a podmieniť finančným poplatkom alebo žiadosťou o iné plnenie a v prípade neuposlušnosti vystaviť dieťaťu zákaz pestovania daného športu na dvanásť mesiacov.

Predložený návrh tieto praktiky niektorých zväzov povyšuje na zákonnú normu. Takéto praktiky sú pritom v poriadku pri zmluvných vzťahoch, ale v prípade maloletých detí bez zmluvného vzťahu nemajú opodstatnenie, sú v rozpore so záujmami a s právami rodičov i štátu a narážajú na nesúlad s článkom 41, ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky, kde stojí: „Starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov; deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť. Práva rodičov možno obmedziť a maloleté deti možno od rodičov odlúčiť proti vôli rodičov len rozhodnutím súdu na základe zákona.“

Niekedy sa rodičia stretávajú s prístupom športových zväzov alebo športových klubov, keď na základe interných predpisov vyhlasujú ustanovenia, ktoré dostávajú rodičov maloletých športovcov do situácie, do ktorej by sa za iných podmienok nedostali, a ak by boli dostatočne informovaní už od začiatku, ani by sa do nej dostať nechceli. Proces často funguje tak, že rodič ako zákonný zástupca maloletého športovca podpíše registráciu svojho dieťaťa v športovom zväze, čo mu je prezentované ako podmienka vykonávania určitej športovej aktivity jeho dieťaťa, pričom však rodič nie je oboznámený s ďalšími podmienkami, s obmedzeniami a so zákazmi, ktoré sa vyskytujú vo zväzových predpisoch, ku ktorým sa podpisom registrácie zaviazal a s ktorými by za normálnych okolností nesúhlasil.

Okrem toho, zakázať dieťaťu športovať (vykonávať ten istý šport) len na základe toho, že bude vyhovené žiadosti zákonného zástupcu o jeho preregistráciu, resp. „odregistrovanie“ zo športového zväzu, nie je ani v záujme štátu, ani v záujme zákonných zástupcov dieťaťa, ani v záujme dieťaťa samotného. Jediný, kto si rieši nejaké svoje záujmy, je športový zväz, ktorý by však mal pomáhať, a nie klásť prekážky športovaniu detí.

Robert LANDIS

Predseda SES-NEZES Ing. Ladislav LYSÁK, DrSc., o helénskej kríze Gréci musia hľadať pomoc mimo eurozóny

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: archív SNN a zahraničná tlač

Grécky dlh je po Japonsku druhý najvyšší vo svete. Dosahuje takmer dvojnásobok HDP krajiny. Odborníci sa zhodujú v názore, že už dlh vo výške stodvadsať percent je nesplateľný. Verejná mienka nie je naklonená Grécku. Nepraje mu aj preto, lebo nikdy neplnilo podmienky či už prístupové do EÚ alebo neskôr vyplývajúce z prijatia eura. Prečo aj napriek tomu Grécko neopúšťa eurozónu, sa zhovárame s Ing. Ladislavom LYSÁKOM, DrSc.

Ing. Ladislav LYSÁK, DrSc.

• Ako hodnotí Slovenská ekonomická spoločnosť – Nezávislé združenie ekonómov Slovenska dôsledky januárových volieb v Grécku a aký dosah môžu mať na EÚ a Slovenskú republiku?

Z nášho hľadiska Gréci potvrdili svoju identitu aj zodpovednosť za perspektívu Grécka aj Európy. Podobne ako Islandania po roku 2008, ktorí vyhnali deštruktívnych anglických a holandských bankárov, zmenili vládu i ústavu a prosperujú. Gréci nepodľahli tvrdému nátlaku súčasného trojhľadového bankárskeho Minotaura (MMF, ECB, EK) a vytvorili si lepšie podmienky na rokovanie o vitalizácii svojej ekonomiky. A predpokladám, že podobne ako Islandania nájdu východisko z biedy. Do tej ich dostali najmä lákavé, rizikové úvery a následne tzv. záchranné balíčky. Lídri a mainstreamové médiá Únie, vrátane našich, vyrobili z Grékov obraz príživníckeho národa, s čím máme aj my bohaté skúsenosti. No už študenti Ekonomickej univerzity vedia, že to neboli darčeky, lebo rozhodujúca časť z týchto balíčkov išla do sejfov nenásytných finančných inštitúcií, najmä nemeckých a francúzskych. A ak nebudú grécke dlhy Nemecku a ďalším veriteľským štátom kvôli tzv. stabilite Únie odpustené, Grécko bude krvopotne splácať

desaťročia stovky miliárd eur verejného dlhu, ktorý je takmer dvojnásobkom ich ročného HDP.

• Ako to chce urobiť, keď je grécke hospodárstvo v mizernom stave, vykazuje vysokú nezamestnanosť a premiér Alexis Tsipras jednoznačne deklaruje, že chce udržať dôstojný život občanov.

To je kľúčová otázka, na ktorú hľadajú odpovede i bezprostrední kompetentní účastníci tohto procesu vo svetovej ekonomike. Už z doterajších aktivít gréckej vlády je zrejme, že musí hľadať oporu aj mimo eurozóny. Z blahoželaní V. V. Putina premiérovi A. Tsiprasovi k výsledku volieb a ústretových rozovorov sa dá usúdiť zrejme porozumenie s ťaživou situáciou v Grécku. No i to, že pôjde o ekonomické riešenia, ak o to Gréci požiadajú. Jednou z možností môže byť výrazné zvýšenie gréckeho exportu potravín do Ruska ako náhrada za výpadok dovozu v dôsledku sankcií voči Rusku. Podobne postupovalo Srbsko a iní. Ale už skôr sa medzi nimi začali rokovania o rozsiahlych investičných projektoch v energetickom a zbrojárskom priemysle, stavebníctve, agrosektore, vo výskume aj v ďalších oblastiach. A ak by Grécko dostalo šancu stať sa členom Rozvojovej banky BRICS-u, mohlo by ako jedno z prvých členských štátov získať životne dôležité prostriedky na záchranu a rozvoj svojej ekonomiky i stability. Je predpoklad, že Rozvojová banka BRICS-u sa skoro stane jednou z najvýznamnejších finančných inštitúcií sveta. Multipolárna štruktúra svetovej ekonomiky a spoločnosti, ku ktorej môže model BRICS účinne prispieť, je nesporne východiskom z kríz, vojnových konfliktov, chaosu a zaznávania trvalých hodnôt. Ak sa však Gréci neodvážia pusťiť touto cestou, posilní to pozície Bruselu a transatlantizmu. So závažnými následkami pre subordinárnu Európu.

• Ako sa to teda môže odraziť v EÚ a SR?

Tu je priestor na konštruktívne úvahy rôznymi smermi. Hodno si vši-

mať pritom stanoviská portugalských i niektorých španielskych ekonómov a politikov, ktorí sa gréckemu kroku vyhlili. No za obrovskú cenu. Gréci, ktorí sa do krízovej situácie dostali nielen vlastnou vinou, hľadajú východiská i v ďalších štátoch BRICS-u a inde. Pri udržaní racionálnych euroatlantických väzieb je pre Slovensko a Európu nevyhnutné pokračovať v zahraničnej politike aj východným i južným smerom, nie však zvyšovaním prílevu utečencov. Povedzme aj smerom do Indie. V súčasnosti v rámci projektu „Make in India“ tam smeruje množstvo priamych dlhodobých stomiliardových priemyselných, energetických a dopravných projektov svetoznámych amerických, západoeurópskych aj čínskych firiem. Tiež viaceré stredo- a juhovýchodné štáty sú v tejto oblasti veľmi aktívne a som presvedčený, že budú úspešné.

O ČOM JE REČ

Pamäti slávnych ľudí patria medzi literárne žánre, ktoré vždy rád prelúskam. Knihu Madeleine od M. Albrightovej, ktorá vyšla v roku 2013 vo vydavateľstve Argo, som však predsa len čítal o niečo dlhšie ako iné memoáre, ba zavše som ju aj načas odložil. Stále mi v nej čosi prekážalo, aby som sa dokázal poriadne sústrediť, a do hlavy sa mi tísli iné myšlienky ako tie, o ktorých ma chcela presvedčiť. Spomedzi riadkov stáby mátohy vynárali sa názory, pre ktoré by som nechal vstúpiť do deja a poškrípať sa s ňou. Už ani neviem, koľkokrát som knihu odložil, aby som sa k nej o nejaký čas znova vrátil. Ponúkala totiž aj zaujímavé pohľady na svet a na ľudí a musím priznať, že táto dáma píšeť vie a dokáže si vyberať témy aj príhody zo svojho života, ktoré čitateľa nenechávajú ľahostajným. Veď svojho času rozhodovala o dôležitých udalostiach vo svete a jej skutky mali dosah na osudy miliónov ľudí. Stretávala sa, rokovala a spolupracovala s poprednými osobnosťami sveta, mala voľný prístup ku Clintonovi, priatelila sa s jeho manželkou Hillary, ktorá dnes kandiduje za prezidentku Spo-

jených štátov, dohovárala Jelcinovi a jeho ministrom, škriepila sa so Saddámom, starým Asadom i s Arafatom, priatelila sa s Václavom Havlom, nenávidela Miloševiča...

Mávla rukou a vzlietli lietadlá dovrchu naložené bombami, aby svoj náklad zhodili na Belehrad... A nie raz! To všetko dokázala rodáčka z Čiech, ktorá

Madeleinine memoáre

Rudolf SLEZÁK

to dotiahla až na ministerku zahraničných vecí najmocnejšej a najbohatšej krajiny sveta. Najviac sa však „preslávila“ predsa len tým bombardovaním. Veď aj nad našou krajinou vtedy preletovali tieto smrtonosné monštra, aj keď žijeme v Európe a písalo sa už 21. storočie. Ešte i dnes sa za to hanbíme!

Spomínam si, ako táto dáma približne pred dvomi rokmi usporiadala v Prahe veľkú autogramiádu v hoteli Luxor. Vo veľkej hale podpisovala svojim čitateľom knihu Pražská zima, ktorá tiež vyšla vo vydavateľstve Argo. Usmievala sa, bola

prívetivá a milá ku každému, kto ju požiadal o podpis. Aj ľudia sa na ňu usmievali a boli zdvorilí, tak ako vždy, keď sa objavila v českej metropole. Zvykla si na to, že ju mali radi a že jej to dávali aj najavo. Zrazu však túto pohodovú atmosféru narušil filmár a dokumentarista Vladimír Dvořák so svojimi priateľmi. Podaroval jej DVD s doku-

• Čo bude Grécko stáť zotrvanie v eurozóne?

Grexit by bol vážnym zásahom nielen do ekonomických záujmov veriteľov Grécka a celkovej stability Európskej únie, ale najmä do vojensko-politických záujmov a zámerov USA, a tým aj Európy. Poslanci gréckeho parlamentu si pri rozhodovaní o zotrvaní v eurozóne (napriek výsledkom referenda) boli iste vedomí následkov svojho konania. Na dlhé desaťročia poznačí životnú úroveň najmenej troch štvrtín obyvateľstva. Ale aj pozície Grécka v medzinárodných vzťahoch. Čakajú ich najmä radikálne škrtky v oblasti štátnej a verejnej správy, výrazné zvýšenie daní. Veľmi citelné bude obmedzenie prostriedkov v sociálnej oblasti. K zachovaniu Grécka v eurozóne prispieje aj Slovensko. Európska únia schválila na začiatok pomoc Grécku vo výške 7,2 miliardy eur. A Gréci si odsúhlasením referendom vytkovali možnosť pre záchranný program (zatiaľ) vo výške 86 miliárd eur. Náš premiér síce vyhlásil, že ak si Grécko nebude plniť domáce úlohy a nebude platiť úvery a pôžičky, potom sa určite Slovensko pridá ku krajinám, ktoré budú hovoriť o rozchode eurozóny s Gréckom. Garanciou plnenia tvrdých opatrení voči ambicióznym Grékom budú očakávané príjmy od privatizačných zahraničných dravcov a tvrdá kontrola spomínaným triom.

desaťtisíce obyvateľov a robia našim južným susedom rovnaké starosti ako utečenci z Afriky.

Je veľa dôležitých rozhodnutí, ktoré za svoje pôsobenie v politike pani Madeleine urobila. Nie s každým z nich možno súhlasiť, no sú aj také, o správnosti ktorých nepochybujem. Ku koncu prezidentovania V. Havla sa stalo, že sa uvažovalo o jeho nástupcovi. Havel ponúkol Albrightovej, aby na tento post kandidovala. Všetci vieme, že táto dáma si na pocy potrpela, no tentoraz svojho obľúbenca sklamal, netúžila sa stať prezidentkou vo svojej starej vlasti.

„Lichotilo mi to,“ napísala vo svojich pamätiach, „pretože predstava života na Pražskom hrade má priam rozprávkový pôvab, no bola som presvedčená, že národ by mal viesť niekto, kto s ním žil posledné desaťročia. Ja som sa už stala Američankou...“

Ktovie, ako by to napokon dopadlo, ak by túto ponuku pražská rodáčka Marie Jana Křiblová (1937) prijala. Akoby s novým menom prijala aj americké maniere. Napokon, ako aj jej židovský súkmeňovec John Kerry, ktorého rodom má tiež korene na Morave... Možno však Madeleine mala iba viac rozumu a predvídavosti ako tí, čo jej tento post ponúkali.

Slovenské poučenie z európskeho krízového vývoja Prečo Schmögnerová neradí v Bruseli

Grécke dlhy presahujú tristo dvadsať miliárd eur. Je to stosedemdesiat sedem percent toho, čo za celý rok Gréci vyrobí, s práve schváleným novým dlhom to bude dvesto percent. Dovedna je Grékov vyše jedenásť miliónov. Ročný rozpočet päťmiliardového slovenského štátu je jedenásťkrát menší – je necelých tridsať jeden miliárd eur pri zadlžení okolo troch miliárd. Slovenské čísla si vieme predstaviť. Grécke čísla nám nejdú do hlavy. Nul je toľko, že ich nevieme porátať, keď zaberú celú šírku televíznej obrazovky v správach o Grécku.

Dušan D. KERNÝ – Ilustrácia: Zahranická tlač

Priemerný vek v Grécku presahuje osemdesiat a pol roka, kým na Slovensku je medzi 72,9 roka u mužov a 79,6 u žien. Každý národ si predlžuje dlhovekosť zrejme iným spôsobom. Okrem toho Grékom vzrástol počet obyvateľov od vstupu do Únie o jeden a pol milióna, kým na Slovensku je to stále okolo päť a pol milióna, prírastok bol vlni nejakých päť tisíc. Rozdiel je však v inom. V Grécku po vstupe do Únie (v roku 1981 to boli Európske spoločenstvá) prudko klesol podiel priemyslu na tvorbe ročného národného dôchodku a priemyselná produkcia. Grécko sa stalo závislé od zahraničného kapitálu a dovozu tovarov dlhodobej spotreby, energií, liekov, textilii a elektrických prístrojov. Poľnohospodársky dovoz dokonca vysoko prevyšuje to, čo Grécko vyváža.

■ ÚPLNÁ ZÁVISLOSŤ

Grécko sa stalo takmer úplne závislé od príjmov z turizmu a od zahraničného kapitálu. Už od roku 2008 má trvalý dvojitý deficit – deficit v zahraničnom obchode a deficit štátneho rozpočtu. Hrubý národný dôchodok klesol o dvadsať päť percent, nezamestnanosť presiahla dvadsať sedem percent (u mladých je oveľa väčšia). Kým Slovensko dosiahlo vlni štatisticky sedemdesiatšesť percent priemeru Únie v parite kúpnej sily, Grécko od roku 2006 kleslo v tomto ukazovateli z deväťdesiat tri na sedemdesiat dva percent.

Prečo hovoríme o číslach? Grécka kríza je totiž európska kríza, kríza Európskej únie. Slovensko muselo prejsť od bývalého systému a plánovanej ekonomiky a likvidácie významnej časti priemyslu a poľnohospodárstva

k trhovej ekonomike, novému hospodárskemu a spoločenskému systému, k parlamentnej demokracii. Grécko, člen EÚ a NATO, štát s parlamentnou demokraciou a trhovou ekonomikou, bankami, ktoré boli súčasťou európskeho bankového systému a svetového finančného trhu – na rozdiel od situácie, v ktorej sme startovali my na Slovensku – robilo všetko takrečeno s pozhnaním Európskej komisie a jej inštitúcií. Zatiaľ čo Európska komisia všestranne podnecovala priamu konkurenciu medzi národnými štátmi a najmä národnými ekonomikami, keď šlo o prístupové rokovania a vstup do Únie a aliancie nových členských štátov, v Grécku podporovala vytvorenie klientelistickeho režimu korupčných politických strán takrečeno bez mihnutia oka. A robila to – ako vidno – za miliardy. V tejto politike pokračuje.

■ DLHY NA DLHY

Ekonom Pavel Kohout, syn známeho českého spisovateľa Pavla

Kohouta, v prílohe Lidových novin, ktorá vychádza pod príznačným názvom Česká pozice, pred vyše mesiacom položil dve základné otázky: má Grécko šancu uzdraviť svoje financie, ekonomiku a civilizáciu, aby mohlo opäť fungovať ako slobodný a sebavedomý národ? Ale akú šancu má zvyšok Európskej únie? Už vtedy bolo zrejme, že ak bude grécka vláda spolupracovať s trojkou veriteľov – Európskou komisiou (EK), Európskou centrálnou bankou (ECB) a Medzinárodným menovým fondom (MMF), dostane ďalší preklenovací úver na zapltenie starých úverov. „Problémy by to však samozrejme nevyriešilo, iba odsunulo,“ uzatvára P. Kohout v prílohe LN Česká pozice.

A hľa, len čo k tomu došlo, ozvala sa krstná mati slovenského vstupu do finančného kolotoča Európskej únie a jej fondov Brigita Schmögnerová. Bola ministerkou financií 1998 – 2002 v povestnej prvej Dzurindovej vláde. Podľa nej grécka tragédia bude

pokračovať, tri roky sa budú z nových pôžičiek veriteľom splácať staré dlhy. Grécko bude bremeno dlhov pred sebou ďalej tlačíť, uspokojovať veriteľov.

„Politici si kúpili čas na nové tri roky a o tri roky budú tam, kde sú dnes. V Európskej únii je taký deficit demokracie, že by sa malo hlasno biť na poplach, ide o rozhodnutia jedného či niekoľkých štátov a nikým nevolených inštitúcií,“ komentuje na tvrdo v denníku Pravda bývalá ministerka výsledky konečnej „dohody“, ktorú prijalo Grécko. Človek si až kladie otázku prečo Brigita Schmögnerová neradí v Bruseli, keď je to všetko také jasné.

■ RIZIKÁ EURÓPY

Odpoveď spočíva v tom, že tam nechcú počuť jej slová o „riziku pre demokratickú budúcnosť celej Európy“ a o tom, že v prípade Grécka ide o „zlé riešenie ... svedčiacie o neudržateľnosti stavu vecí v Európskej únii“. Je namieste pripomenúť tak pani ministerke ako aj denníku Pravda, aký slovník používali v roku 1998 a v rokoch prvej Dzurindovej vlády. To preto, aby sme si uvedomili nepredvídanosť časti tzv. „proeurópskych elit“ a ich mediálnych nohsledov či nahrávačov. Nepredvídanosť a aj ich nedovzdelanosť na skutočne európskej úrovni na dlhý čas vtedy zabránila vytvárať na Slovensku kritickú verejnosť. A pripustiť aj kritické názory na vývoj v Európskej únii bez toho, aby sa udeľovali nálepky izolacionalizmu, nacionalizmu, proruskosti, ktorá nás ťahá do Ázie, bigotného antizápadniarstva, slovenského zápečníctva, špinavých papírov, zbytočnosti sociálneho štátu a potreby víťazstva liberalizmu a pod.

Čo bolo, to bolo, ale teraz je zrejme, že je oprávnená nielen kritika pomerov v EÚ. Vidíme oprávnenosť novej kritiky kapitalizmu, kritiku totálnej nadvlády peňazí vytvárajúcej z liberálneho systému v EÚ totalitný systém kapitálu. Po prvý raz od vzniku projektu európskej integrácie až grécka kríza ukázala túto hrozbu kapitalistického uvažovania zredukovaného na kapitál, na kolotoč splácania dlhov. Grécka kríza ukázala kapitalizmus nesolidarity, kapitalizmus neslobody.

NA MARGO

K daktorým tabuizovaným témam aj v kvitnúcej demokracii popri hanobení národa, rasy či náboženstva patrí aj príležitostné pozastavenie sa nad súmárom IQ danej osoby či spoločenstva. Slovenské školstvo dostalo výčitku z Bruselu, že dáva príliš veľa rómskych detí do špeciálnych škôl. Robilo tak pre ich diagnostikovanú neschopnosť chápať učivo na úrovni vyspelých žiakov. Ale táto neschopnosť správne chápať to, čo prináša vývoj sveta, sa týka aj dospelých.

Americkí jastrabi verní menu

Tí, čo nám vládnu, to využívajú a zneužívajú. Generálny tajomník Severoatlantickej aliancie Jens Stoltenberg povedal, že Rusko nerešpektuje medzinárodné zmluvy, ktoré samo podpísalo, a nátlakom presadzuje v menších susedných štátoch svoju vôľu. Zároveň tvrdí, že Moskva svojou jadrovou rétorikou a plámi na rozmiestnenie a modernizáciu jadrových zbraní mení bezpečnostnú rovnováhu v Európe. Pripomenul, že ruský prezident Vladimir Putin pred zabratím Krymu dal jednotky obsluhujúce jadrové zbrane do stavu zvýšenej pohotovosti. Aj preto chce Pentagón rozmiestniť vo východnej Európe a v Pobaltí tanky, bojové vozidlá pechoty a ďalšie ťažké zbrane pre približne päťtisíc amerických vojakov. Denník New York Times píše, že plán Pentagónu by mohol byť pre Rusko aj pre amerických spojencov v regióne presvedčivým dôkazom o odhodlaní USA brániť Európu. Zbrane majú údajne odradiť Rusko od prípadnej ďalšej agresie v Európe a potvrdiť americké odhodlanie brániť svojich spojencov v regióne. A píše sa aj o odhodlaní Ruska začať jadrovú vojnu. Tieto informácie spracuje IQ každého jednotlivého človeka inak. Očividne podľa jeho výšky. Ale tvrdenie, že sa Rusko pripravuje na jadrovú vojnu, je totožné s tým, čím sa západná propaganda oháňala už pred pádom železnej opony a naši skalopevní komunisti sa tým živili. Dnes sa týmto tvrdením živí Estónsko, Litva, Lotyšsko a Poľsko. V Česku je to predovšetkým minister zahraničných vecí Lubobir Zorálek. Takže živná pôda pre takéto tvrdenie je aj v krajinách mimo priameho dosahu Moskvy. Množstvo rozmiestnenej techniky a vojsk by bolo porovnateľné s tým, čo Spojené štáty udržiavali v Kuvajte viac než desaťročie od irackej invázie v roku 1990. Rozsah vojenskej techniky, s ktorým ráta navrhovaný plán, je malý v porovnaní so zbraňami, ktoré by mohlo nasadiť Rusko proti krajinám na východnom okraji NATO alebo zhrmaždiť v blízkosti svojich hraníc. Žeby Rusko chcelo vygumovať z mapy sveta Európu, pre ktorú pred sedemdesiatimi rokmi vybojovalo slobodu? Veď je jej súčasťou. Máme slobodu a neradi veríme, že by nás v nej chcel ktosi oklamať. Ale to už závisí od nášho IQ. Každý štát má svoje bohatstvo, pestuje si ho a nechce ho zničiť. Preto dúchanie do novej studenej vojny, horšej než bola tá predošlá, zdravý rozum odmieta.

Peter JÁNOŠÍK

Od masakry v bosnianskej Srebrenici uplynulo dvadsať rokov Slzy neuschli ani hnev neoslabil

Od masakry v Srebrenici na východe Bosny a Hercegoviny, ktorá je dnes súčasťou bosnianskej Republiky srbskej, uplynulo 11. júla presne dvadsať rokov. Médiá srebrenickú tragédiu označujú za najväčšiu masaku v Európe od druhej svetovej vojny – za genocídu, ktorej padlo za obeť 8 372 moslimských mužov a chlapcov. Srebrenica je symbolom hrôz vojny a strádania obetí, na ktoré svet nesmie zabúdať.

Martin JARINKOVIČ – Foto: en.wikipedia.org

Osudného júlového dňa v roku 1995 do mesta po krátkej ofenzíve vstúpili vojaci Vojska Republiky srbskej pod velením generálplukovníka Ratka Mladiča. V meste sa v tom čase malo nachádzať okolo štyridsaťtisíc moslimov – pôvodných obyvateľov mesta i utečencov z okolia (Srebrenica bola moslimami etnicky očistená od srbskej menšiny už v roku 1992). Po ovládnutí mesta srbské sily rozpúťali masaku nevídaných rozmerov.

■ DOSIAHLI OPAK

Dvadsaťte výročie srebrenickej tragédie spreádzali nahromadené vášne aj politizácia, ktoré neprispeli k procesu zmierenia národov bývalej Juhoslávie. Štartérom napätia bola britská snaha presadiť v bezpečnostnej rade OSN návrh rezolúcie o Srebrenici, ktorá bola údajne motivovaná záujmom o zmierenie na Balkáne. O čestných úmysloch Veľkej Británie môžeme mať svoju mienku, isté je len to, že touto iniciatívou sa dosiahol presný opak. V pôvodnom návrhu sa ani slovom nespomenuli zločiny spáchané na Srboch, ktoré predchádzali vraždeniu v Srebrenici. Iniciatíva vyvolala zvýšenú srbskú diplomatickú akti-

Memoriálny komplex Potočari pri Srebrenici.

sto Srbov, zväčša civilistov, často zverským spôsobom. Po hanebnom oslobodení Medzinárodným trestným tribunálom pre bývalú Juhosláviu v Haagu srbská justícia obvinila Oriča zo zodpovednosti za vraždy deviatich civilistov, ktoré neboli predmetom obžaloby v Haagu. Orič mal okrem iného počas útoku na obec Zalazje v roku 1992 osobne nožom pripraviť o zrak sudcu Slobodana Iliča a následne ho zabiť. Ako sa dalo očakávať (podobne ako už niekoľkokrát predtým srbské žiadosti o vydanie obvineného zo zločinov neboli akceptované), Švajčiari nakoniec Oriča Srbsku nevydali, ale naopak – vrátili ho domov.

■ TAKMER LYNČ

Nahromadená vlna nenávisti kulminovala 11. júla 2015 počas pietneho aktu v pamätnom memoriáli v obci Potočari, neďaleko Srebrenice. Dav tam napadol premiéra Srbska Aleksandra Vučića, ktorý sa prišiel pokloniť pamiatke obetí. Srbské médiá a politické kruhy označili incident za pokus o atentát na premiéra. Objavili sa aj informácie o tom, že pokus o lynč srbského premiéra bol údajne vopred plánovaný a zorganizovaný príslušníkmi jednotky Čierne

labute niekdajšej Armády Bosny a Hercegoviny s pozhnaním Sarajeva, ako uviedla napríklad Rádiotelevízia Republiky srbskej.

■ ZAKORENENÁ NENÁVIŠŤ

Dvadsaťte výročie Srebrenice ukázalo mieru zakorenenej vzájomnej nenávisti na Balkáne. Je možné ju prekonať a dosiahnuť konečné zmierenie? Posledný vývoj ukázal, že to bude ešte nesmierne náročný a dlhý proces. Zmiereniu nepomáha ani „medzinárodné spoločenstvo“, ktoré predstavujú EÚ a USA, ktoré svojím, často údajne humanisticky mieneným zasahovaním do vývoja vzájomnej nevraživosti podnecujú. Typickým príkladom je činnosť Haagskeho tribunálu, ktorý vznikol na popud mocnosti NATO a v ich službách. Evidentne nevyvážený a neobjektívny prístup Haagu, trestajúci spravidla len Srbov podľa vopred nalinajkovanej šablóny, že Slobodan Milošević a Srbi sú hlavní vinníci, vyvoláva nové pocity krivdy a nespravodlivosti. Doterajší postup tribunálu zároveň vzbudzuje oprávnené obavy z účelovej manipulácie a vytvárania falošného obrazu vojny v Juhoslávii. Nečudo, že v myšliach mnohých ľudí sa vynárajú otázky, či sa srebrenická masakra naozaj stala tak, ako tvrdí Haag, koľko bolo skutočne obetí v Srebrenici, koľko z nich bolo obeťou nespútanej srbskej pomsty a koľko bolo obetí bojov? Akú úlohu skutočne zohral Naser Orič a jeho nohsledi? Tieto otázky si kladie povedzme prof. Rajko Doleček, Alexander Dorin – autor knihy o Srebrenici, či autor nórskeho dokumentárneho filmu A town betrayed (Mesto zrady) a mnohí ďalší.

NA OKRAJ

Počas štvrtého otvorenia vystúpilo z druhého dôchodkového piliera 158 310 sporiteľov. Opustili ho najmä ľudia starší ako štyridsaťpäť rokov. Naopak, vstúpilo doň 19 288 poistencov. Od 15. marca 2015 do 15. júna 2015 ukončilo starobné dôchodkové sporenie 50 656 sporiteľov, ktorí nemali vymeriavací základ alebo ho mali nulový, teda neplatili poisťovné na dôchodkové poistenie a príspevky na starobné dôchodkové sporenie. Sú to tí, ktorí buď nepracovali, boli v zahraničí, boli práceneschopní a pod.

Štvrté otvorenie druhého piliera

Takmer 145 tisíc odídencom malo vymeriavací základ do tisíc eur, zvyšní zarábali viac. Takmer deväťdesiat percent z tých, ktorí vystúpili, reagovali na odporúčanie ministerstva práce a Sociálnej poisťovne, aby prehodnotili svoju účasť v druhom pilieri. Táto kategória poistencov bola riziková, pretože ich príjem bol do výšky priemernej mzdy, alebo by si nespornili minimálne dvadsaťpäť rokov. Pre iba prvý pilier sa rozhodlo aj 1 356 sporiteľov z približne 3 500, ktorí tento rok splnili podmienky na vyplácanie penzií z druhého piliera. Z druhého piliera vystúpili najmä starší sporitelia. Takmer 68 tisíc z nich má vyše štyridsaťpäť rokov, vo vekovej kategórii od štyridsaťjeden do štyridsaťpäť rokov ich je necelých 28 tisíc. Približne 59 tisíc odídencom má od dvadsaťšesť do štyridsať rokov a vystúpilo aj 3 694 mladých do dvadsaťpäť rokov.

Predseda Asociácie dôchodkových správcovských spoločností Stanislav Žofčák – podľa jeho slov – nerozumie, prečo sporitelia „doslova odovzdali“ svoje vlastné peniaze našetrené v druhom pilieri do inštitúcie, ktorá ich obratom ruky pošle „cudzím“ ľuďom, ktorí možno pracovali oveľa menej. Podľa neho svojim budúcim dôchodkom zaplatili súčasné penzie cudzích ľudí.

Otvorenie druhého piliera mohli poistenci využiť aj na to, aby do systému vstúpili. Počas troch mesiacov sem pribudlo 19 288 sporiteľov. Je ťažko pochopiteľné, prečo sa pre vstup rozhodli aj ľudia, ktorí boli v tom čase napríklad nezamestnaní alebo práceneschopní. Pribudlo 4 254 nových sporiteľov bez vymeriavacieho základu, resp. s nulovým vymeriavacím základom. Minister práce, sociálnych vecí a rodiny Ján Richter je presvedčený, že urobili chybné rozhodnutie, ak nemajú pred sebou veľmi dlhý čas sporenia a nezvažujú, či budú mať stále prácu a vyšší príjem. Pre druhý pilier sa rozhodlo 17 846 poistencov do štyridsať rokov, 1 442 nových sporiteľov má vek vyše štyridsať rokov.

Sporitelia, ktorí opustili systém, mali nasporených takmer 542 miliónov eur, ktoré sa vrátia naspäť do Sociálnej poisťovne. Tá bude na nich pri výpočte dôchodku prihliadať, ako keby v druhom pilieri nikdy neboli.

Vláda otvorením druhého dôchodkového piliera reagovala na prvé nízke dôchodky z tohto systému, ktoré začali ponúkať životné poisťovne po prvom januári 2015. Sporitelia sa tak mohli dobrovoľne sa rozhodnúť, či budú znášať riziká, ktoré sú spojené s veľmi nízkymi dôchodkami, alebo sa vrátia do prvého piliera, z ktorého môžu dostávať vyššie penzie.

Irena BERKOVIČOVÁ

Slovenská národná strana opäť rázne klope na dvere parlamentu
Naša vlasť má byť ozaj zvrchovaný štát

Zhovárať sa Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: archív SNN

Slovenská národná strana začiatkom júna na východe Slovenska prijala vo svojom predsedníctve Košické programové tézy pre Slovensko. Sú to tézy, ktoré budú základom na vytvorenie volebného programu pre parlamentné voľby v roku 2016. Motto, ktoré uvádza tézy, znie: Naša vlasť si zaslúži viac! Úvodnou vetou k vyhláseniu je konštatovanie, že silný štát a hrdý občan tvoria úspešné Slovensko. K aktuálnemu smerovaniu strany a k témam, ktoré sú v tézach rozpracované, sa podrobnejšie vyjadril Andrej DANKO, predseda SNS.

Predseda SNS Andrej DANKO horlí za silný štát hrdých občanov.

• V dvadsiatich štyroch programových tézach a v jedenástich kapitolách ste definovali jednotlivé vlastnosti silného štátu vo všetkých oblastiach verejného života. Na prijatie a verejné predstavenie obsahu téz ste si zvolili dátum 6. jún 2015. Prečo to bol práve ten deň?

Na prijatie Košických programových téz pre Slovensko sme si vybrali symbolicky dátum 6. jún, pretože práve v tento deň v roku 1871, teda pred sto štyridsiatimi štyrmi rokmi, Slovenská národná strana vznikla. No 6. jún 2015 bol zároveň ďalším pozitívnym medzníkom pre Slovenskú národnú stranu. Členská základňa strany v ten deň prekročila počet päťtisíc osôb. Predsedníctvo SNS prijalo v období pred košickou konferenciou päťstosem nových členov.

• Strane podľa toho teda pod súčasným vedením narastá členská základňa. Znamená to, že sa vám podarilo po predchádzajúcom vedení a vôbec nie krátkym obdobím, poznačeným vnútornými rozpormi, štiepením a poškodeným obrazom v očiach verejnosti, v relatívne krátkom čase stranu dostať do novej politickej kondície? Súčasné priskúbenie verejnej mienky a predvolebných preferencií to naznačujú.

Už dlhšie hovoríme, že nastal čas na pozitívne zmeny. Začali sme od seba, teda vo vnútri najstaršej politickej strany na Slovensku, a pozitívne zmeny chceme presadiť aj v rámci celého nášho štátu. Pre mňa osobne bude splnením sna definitívne dostať SNS z toho blata, z toho bývalého pošpinenia opäť do Národnej rady Slovenskej republiky, teda naspäť do slovenského parlamentu, kam SNS nepochybne patrí. Predsazovali sme si ukázať ľuďom, že sa strana môže zmeniť vnútorným procesom, že môže mať viac ako štyroch ľudí, že môže opäť presadzovať myšlienky, na ktorých pôvodne stála, a že môže byť nádejou aj pre ľudí, ktorí dnes buď nejdú voliť, alebo odídu z tohto štátu do zahraničia. Myslím si, že sme v rámci celej vnútornej štruktúry dostali stranu naozaj do novej kondície.

• Vlastenectvo vždy bolo zásadnou otázkou, ktorá bola pre SNS prioritná. Bude to tak aj naďalej?

Vlastenectvo nie je iba slovo, ktorého obsah sa naplňa úctou k vlasti, k štátnym symbolom či vyjadrovaním podpory našim športovým reprezentantom. Je to hodnota, ktorá sa musí presadzovať v každodennom živote. Napríklad

aj prístupom občanov k tomu, že slovenský národ má v súčasnosti to, o čom mohli mnohé generácie našich predkov iba snívať, teda vlastný samostatný štát. Práve Slovenská národná strana ako najstaršia politická sila Slovákov sa vo svojej histórii vždy zasadzovala o štátnu samostatnosť Slovenska. Dnes síce existuje zvrchovaná Slovenská republika, je však v žalostnom stave. Úloha štátu sa stále oslabuje a presadzujú sa nadnárodné záujmy korporácií, jednotlivcov či finančných skupín. Vidíme potrebu obnoviť Slovensko ako silný štát, aj preto v programových tézach po svojej vnútrostraníckej reforme apelujeme na návrat k zjednoteniu národa za spoločný cieľ, ktorým je obnovenie hospodárstva Slovenska a jeho zachovanie pre budúce generácie.

• Tradičná rodina je základom spoločnosti a zároveň podmienkou jej prežitia. Sme svedkami diania, ktoré v mnohom priamo popiera korene, z ktorých vzišla európska civilizácia. Ako v SNS vidíte možnosť upevnenia spoločenského postavenia klasickej rodiny pre budúcnosť Slovenska?

Rozvrstvenie klasickej rodiny má nedežeré následky na fungovanie celej spoločnosti, na každodennú kvalitu nášho života, ekonomický rast, bezpečnosť i osobný rozvoj každého jednotlivca. Vieme, že slovenské súdy v ostatných rokoch rozvádzajú viac ako desaťtisíc párov ročne, pričom rozvod najviac dopadá na deti. Mladí ľudia strácajú pocit bezpečia, istoty a viery vo vlastnú budúcnosť. Ochrana rodiny a jej podpora v ekonomickej i sociálnej oblasti musí byť prioritou každej spoločnosti, ktorá sa pozerá dopredu a má víziu zdravého rozvoja. Podľa nás výstavba národných štartovacích bytov pre mladé rodiny, rozširovanie siete kvalitných predškolských zariadení a cieľené znižovanie regionálnych rozdielov s transparentným využitím európskej finančnej pomoci je cestou k naštartovaniu reálnej, nielen slovej politiky podporujúcej slovenské rodiny. K tomu patrí aj cieľená dotačná politika podporujúca aktivity kultúrnych, športových, voľnočasových či materských centier zo strany verejných inštitúcií. Aj to môže byť správny krok na to, aby sme v klasickej slovenskej rodine pomohli utužiť putá, ktoré povedú k upevneniu postavenia rodiny v spoločnosti.

• Na úspešné uplatnenie a rozvoj mládeže je dôležitý aj šport. Má SNS aj v tejto oblasti vlastné predstavy o možnom zlepšení situácie?

Slovenský šport sa vďaka nečinnosti všetkých predchádzajúcich vlád dostal na prah existenčného kolapsu. Programové vyhlásenie súčasnej vlády počítalo s tým, že ešte v januári 2014 mal byť prijatý zákon o športe, ktorý by definoval priame zapojenie verejných financií do podpory športových aktivít profesionálnych i amatérskych športovcov, ako aj verejnú kontrolu nad nakladaním s financiami jednotlivými športovými zväzmi, klubmi a neziskovými organizáciami. Problémy športu treba riešiť od základov. Z začať treba pri najmenších a skončiť pri tých, ktorí dosahujú medzinárodné úspechy a šíria dobré meno Slovenskej republiky.

• Čo konkrétne by sa malo začať robiť?

Podľa nás treba urýchlene zadefinovať zákonné pravidlá pre sponzorov, ktoré budú motivovať podnikateľské prostredie podporovať kluby i jednotlivcov v regionálnych, národných i medzinárodných súťažiach. Táto výzva je nevyhnutná vládou tretí rok a jej ďalšie ignorovanie môže viesť k zatvoreniu stoviek športovísk, na ktorých ešte dnes trénujú naši, možno budúci úspešní reprezentanti. Zároveň musí byť jasné, aký objem peňazí je povinná do cieľovej pod-

pory športu vkladať štátna spoločnosť TIPOS. Tá generuje miliónoch zisky zásluhou výhradného postavenia na trhu štávkových hier, pričom zisky vlastnými i vládnymi rozhodnutiami používa na všetko možné, len nie na transparentnú podporu športu.

Aktivnú podporu športu vnímajú ako výzvu aj primátori a starostovia, členovia alebo sympatizanti SNS. Samospráva má v podpore talentovanej mládeže nezastupiteľné miesto. Jednou z jej povinností je ochrana a obnova športovísk. Lenže za ostatné dve desaťročia sa bezmála polovica bývalých športovísk zmenila na obchodné či administratívne centrá. SNS preto vyzýva predstaviteľov samospráv, aby zablokovali akýkoľvek predaj pozemkov, na ktorých sa dnes nachádzajú športoviská, a podporu investičných projektov viazali na verejný záväzok investora postaviť či zrekonštruovať existujúci športový areál.

• Jedným z najdôležitejších znakov národného spoločenstva je kultúra vo všetkých svojich podobách. Ako chce SNS prispieť k jej rozvoju a ochrane?

Podľa nás, okrem iného, treba sa čo najskôr sústrediť na podporu a ochranu slovenského jazyka. Veď všeobecný úpadok jazykovej kultúry aj vinou zlých príkladov z verejnoprávnych médií je čoraz viditeľnejší. Je to veľmi vážne a smutné aj preto, že práve v roku dvojstého výročia narodenia Ľudovíta Štúra je postavenie spisovného slovenského jazyka v našej spoločnosti priam hanebné a zahanbujúce. Slovenská národná strana považuje rezort kultúry za mimoriadne dôležitý pri udržiavaní národnej identity Slovákov a ich osobitostí. Odmietame zlý postoj k národnému kultúrnemu a v rámci toho i jazykovému dedičstvu. Stačí sa pozrieť po okolitých štátoch, akú pozornosť venujú kultúre tamojšie vlády. Pre SNS bude slovenská kultúra vždy prioritou.

• Posilneniu Slovenska majú dopomôcť aj zmeny v ekonomickej oblastiach. Čo navrhujete?

K prioritám našej strany v ekonomickej oblasti patrí zníženie dane z príjmov na úroveň 19 percent a zavedenie osobitnej dane z obratu pre obchodné reťazce. Znížiť treba aj DPH na 10 percent najmä pre zariadenia cestovného ruchu. V návrhu zákona o zdanení monopolov a bánk chce SNS presadiť osobitné zdanenie do výšky 6 percent, lebo najmä banky a telekomunikačné spoločnosti dlhodobo zneužívajú svoje dominantné postavenie na trhu v neprospech svojich klientov. Tiež treba prijať zákon o osobitnom režime schránkových spoločností z takzvaných daňových rajov. Takýmto subjektom a firmám s nejasnou vlastníckou štruktúrou chceme znemožniť čerpanie verejných zdrojov. Osobitne sa chceme zaoberať vecou ústavného zákona o ochrane strategických spoločností. Veď nie je možné, aby sme donekonečna rozpredávali naše podniky. Štátne podniky musia byť chránené silným ústavným zákonom a musia byť naše bez ohľadu na to, kto tu bude premiér.

• Kto bude predsedom vlády po marci 2016, to sa ukáže po parlamentných voľbách. S kým by ste dokázali spolupracovať?

Zatiaľ nechceme špekulovať o politickej strane, s ktorou by sme v prípade nášho volebného úspechu išli do spolupráce. V prvom rade je pre mňa dôležité, či sa SNS dostane do parlamentu. Rozhodnutie o povolebnej spolupráci môže prísť najskôr deň po voľbách. Budeme si hľadať možného partnera na základe vzájomného prieniku a čo najvyššej zhody s našimi hodnotovými tézami.

Americké bombardovanie Slovenskej republiky vo vojnových rokoch 1944 – 1945

Cieľ náletov: rafinéria APOLLO a dunajský prístav

Martin LACKO – Foto: zdroj internet

Letecké poplachy, ktoré boli každodennou súčasťou života vojnovaj Európy, sa na Slovensku dlho brali na ľahkú váhu. To sa však skončilo 16. júna 1944. Na hlavné mesto sa v priebehu necelých desať minút zosypalo takmer 370 ton bômb – triestivých i fosforových. Mnohé boli časované, vybuchovali len postupne. Hrozivý mrak následných požiarov bolo vidieť až z Viedne. Hlavným cieľom bola rafinéria Apollo, ktorá mala veľký význam pre nemecký vojnový priemysel. Patrila medzi desiatku najväčších stredo európskych rafinérií, zamestnávala tritisíc ľudí. Po bombardovaní bola začas úplne vyradená z prevádzky. Škody po náletoch vyčíslili na 319 miliónov korún slovenských...

Po rafinérii bol ďalším strategickým cieľom pre americké bombardéry bratislavský prístav. Z dvadsaťjeden plavidiel Slovenskej Dunajplavby, ktoré sa nachádzali v prístave, bomby úplne zničili osemnásť lodí a dve ťažko poškodili. Na plavbu zostal schopný po nálete jeden-jediný parník. Veľké škody vznikli aj na uskladnenom tovare. Celkové škody v prístave sa odhadovali na 486 miliónov korún slovenských – teda vyššie než v Apolke.

STRATY ŽIVOTOV

Poškodené boli aj iné lokality, najťažšie budova Ministerstva dopravy a verejných prác, tiež budova Poľnohospodárskeho múzea na dunajskom nábreží, budova Slovenského rozhlasu na Jakubovej ulici, objekty plynárni, elektrární a i. Bomby dopadali na dunajské nábrežie, na obytné domy na Vysokej ulici, Drevenej ulici, Grösslingovej a Vuka Karadžiča. Mesto – po prvýkrát – ostalo bez plynu a elektriny. Podľa úradnej správy pri bombardovaní a krátko po ňom zahynulo stoosemdesiat osôb, stopäťnásť bolo ranených ťažko a päťstoosemdesiat ľahko. Neskôr sa objavujú i značne vyššie čísla.

Spoločenským následkom bombardovania bol, okrem prejavenej spolupatričnosti a poctivejšej ochrany pred náletmi, vzrast protiamerických a protispojenských nálad. Napríklad prešovský okresný náčelník vo svojom hlásení za jún 1944 uviedol: „Bombardovanie nášho hlavného mesta vyvolalo rozhorčenie všetkých vrstiev bez rozdielu náboženstva a národnosti. Všade odsudzovali brutálnosť a zákernosť Angličanov a ich spojencov.“ Bombardovanie však poslúžilo aj strojom československy koncipovaného povstania ako zámienka na presun strategických komodít na stredné Slovensko.

STRATEGICKÉ CIELE

Po 16. júni 1944 bolo zrejme,

Horiaca rafinéria Apollo z dnešného Šafárikovho námestia.

nených bolo asi tridsaťšesť osôb. Po nálete zhorela stolárska dielňa, podnikový bufet, jedáleň, ošetrovňa i sklady, poškodená bola vodovodná, elektrická sieť i cesty. Výrobné prevádzky pod zemou neboli neohroziť.

Cieľom Američanov sa stala i druhá, menšia rafinéria v Dubovej, vybudovaná v rokoch 1935 – 1938. Keď na akciu proti letisku a stanici v Szolnoku 20. augusta 1944 vyštartovalo vyše 250 bombardérov, na Dubovú z nich zamierilo 76. Lietadlá v priebehu troch minút dopoludnia na podnik zhodili vyše 177 bômb. Stalo sa tak aj napriek žiadostiam predstaviteľov čl. odboja, aby Spojenci – vzhľadom na pripravované povstanie – Dubovú ušetřili. Rafinéria bola zničená na približne 50 – 70 percent. Odhadom v lete 1945 išlo o škody za 73 miliónov Kčs. Pri nálete zahynulo osem ľudí, z toho štyria vojaci a štyria zamestnanci rafinérie a ďalších tridsaťdva osôb bolo ranených.

ĎALŠIE NÁLETY

Vyššie šesťsto amerických bombardérov vyštartovalo 22. augusta 1944 na vybrané rafinérie na území Nemecka.

Cieľom náletov Spojencov boli aj železničné trasy.

že bomby budú dopadať aj na ďalšie mestá či podniky. Medzi najviac ohrozené patrila Dubnica nad Váhom, kde bol umiestnený najväčší zbrojársky podnik. Postavený bol na posilnenie obranyschopnosti ČSR. V roku 1939 ho však ovládol nemecký kapitál – dnešným slovníkom zahraničný investor. Západní Spojenci však vedeli, že výrobné haly podniku sú v bezpečí pod zemou, preto figuroval len na zozname príležitostných cieľov. Keď 15. USAAF bombardovala 7. júla 1944 komplexy ropu spracujúceho priemyslu v hornom Sliezsku, na Dubnicu dopadlo 195 kusov 250-kilogramových bômb s celkovou hmotnosťou vyše 48 ton. Počet obetí na životoch pri bombardovaní kolíše od šesťnásť do osemnásť osôb. Obete boli najmä z radov zamestnancov, resp. príslušníkov závodnej stráže, ktorú tvorili Nemci. Ťažko zra-

Deväť – s najväčšou pravdepodobnosťou núdzovo zhodných ťažkých bômb z jedného zo zasiahnutých lietadiel – prinieslo tragédiu podhorskej obci Stará Lehota pri Piešťanoch. Bomby tu dopadli v čase obeda, keď boli domy plné ľudí. Následky boli tragické – šesť mŕtvych, z toho dve malé deti, niekoľko ťažko i ľahšie ranených osôb. Poškodených bolo štyridsaťdva rodinných domov...

Dôležitým dňom v itinerári leteckej vojny je aj 20. september 1944, keď Američania bombardovali letisko Kuchyňa-Nový dvor, odkiaľ Nemci nasadzovali lietadlá proti povstalcovi. Letisko bombardovalo sto jedenásť bombardérov, ktoré tu zhodili tesne popoludní takmer 25 tisíc kusov 9-kilogramových triestivých bômb. Zo 46 nemeckých strojov tu bolo 12 úplne zničených, 29 poškodených a iba 5 ostalo bojaskopných. Najbolestivej-

šie však boli straty na civilných osobách. Bomby totiž dopadali i do obcí Malacky, Kuchyňa, Pernek, Lozorno, Plavecký Štvrtok a Rárbok (Rohožník). V okrese Malacky vtedy zahynulo dvadsaťpäť civilistov, tridsať bolo ranených, z toho dvadsaťjeden ťažko.

BOMBY V KUCHYNI

Najhoršie zrejme dopadla Kuchyňa, kde bolo ťažko ranených šesťnásť osôb, štyri zahynuli na mieste, dve počas prevozu do nemocnice. Obec teda prišla v priebehu pár minút o šesť svojich občanov.

Núdzovo zhodné bomby dopadli 20. septembra 1944 aj na obec Cerová-Lieskové. Podľa miestnej kroniky lietadlá letiace od juhu „nad Senicou sa zatočili a spustili sa do malej výšky. Zrazu spustili veľké množstvo väčších i menších trhacích bômb. Zem sa triasla, sklá padali, prach pokrýval zasiahnutú časť obce Prídavky a dedinu“. Okamžitou bilanciou boli dva vyhasnuté životy – stareniek Márie Nemcovej a Magdalény Pavlikovej. Ďalšie dve osoby boli zranené. Nevybuchnuté bomby ostali po chotári. Kronikár zaznamenal aj ďalšiu tragédiu: „Jednu si doniesol domov žiak Jozef Ondruš. Sekerkou ju poobal rozobrať. Len raz klepol. Výbuch roztrhal jeho telo a kúsky z neho sa našli až 300 m od miesta výbuchu.“ Ďalších dvoch mužov nevybuchnuté bomby zmrzačili.

DRUHÁ RANA APOLLO

Cieľom amerických bombardérov 20. septembra 1944 bola opäť rafinéria Apollo v Bratislave. Jej význam totiž po prevrate v Rumunsku 26. augusta 1944 nesmierne stúpol. Dokonca zničenie fabriky kobercovým náletom sa podujalo päťdesiatšesť bombardérov, ktoré na fabriku zhodili 544 kusov 250-kilogramových bômb v celkovej hmotnosti 136 ton. Rafinéria do konca vojny svoju činnosť už neobnovila.

Zväz vyše dvesto amerických lietadiel útočil 13. októbra 1944 na rafinériu v hornom Sliezsku a sto iných bombardérov nalietavalo na rafinériu Floridsdorf v Rakúsku. Núdzovo zhodné bomby padali aj do obcí Vrbovce, Plavecký Štvrtok, Láb, Hrabové pri Bytči, Dlhé Pole, Veľké Rovné a inde. Tragické následky mal dopad trinástich bômb do najdúšskej kolónie v Žiline, kde usmrtil päť dievčat a ranil iných dvadsaťtri osôb.

Aj 17. októbra 1944 naše územie zasiahlo viacero bômb. Najhoršie dopadla Šintava. Most cez Váh, ktorý mal byť cieľom Američanov, ostal nepoškodený, no bomby ranili viace-

rých civilistov a usmrtili Jána Takáča a sedemročného Paľka Nováka. Tiež zrovnali so zemou dvadsať domov.

Ako zaujímavosť možno spomenúť aj bombardovanie obce Šaštín-Stráže. Aj keď tu neboli obeť na životoch, nechýbalo veľa a Slovensko by prišlo o jednu zo svojich najväčších dominant, monumentálnu baziliku Sedembolestnej Panny Márie, patrónky Slovenska, keď tu 2. decembra 1944 do severnej časti šaštínskeho lesa Gazárka dopadlo asi osemdesiat amerických bômb, vrátane časovaných. Tie zanechávali krátery s priemerom 6 – 8 metrov. O tom, prečo Američania útočili práve sem, existuje viacero dohadov...

NA MIKULÁŠA...

Šiesteho decembra 1944 prišlo štvrté bombardovanie Bratislavy. Nad hlavné mesto priletelo trinásť bombardérov a o 11.15 hodine zhodili vyše 34 ton bômb na železničnú stanicu – odstavné nádražie a železničné depo nad Rómerovou (dnes Pionierskou) ulicou. Len v tento deň bolo desať mŕtvych, z toho sedem mužov a tri ženy, niekoľko ranených a vyše dvadsať poškodených domov.

Vzápätí na Bratislavu zaútočila aj druhá letka dvadsiatich deviatich bombardérov s tým istým cieľom. Ako príležitostný cieľ si zvolili železničnú stanicu v Devínskej Novej Vsi, kam zhodili 61 ton bômb. Onedlho, okolo poludnia, bombardovali aj samotnú obec, na ktorú dopadlo asi dvesto bômb. Na mieste zahynulo štrnásť osôb, z toho dve maloleté žiačky. Ťažko zranených bolo tridsaťštyri, z čoho niektorí zakrátko zraneniam podľahli. V Devínskej Novej Vsi bolo úplne zničených štyridsať domov, trvale neobývateľných bolo ďalších päťdesiat a poškodených ďalších štyridsaťdeväť. Naopak, škody na železničnej stanici, ktorá mala byť cieľom, boli mizivé. Bomby presne zasiahli jedinou koľaj!

PRÍSTAV AJ TRATE

Terčom amerických bombardérov sa Bratislava stala aj 7. februára 1945, keď na Zimný prístav skazonosný náklad vyše 32 ton bômb zhodilo dovedna štrnásť leteckých posádok.

Popoludní 26. marca 1945 usmrtili Američania posledné bombardovanie hlavného mesta, a tým aj vtedajšej SR. Cieľom vyše päťsto bombardérov so stihacím sprievodom boli zriaďovacie stanice v mestách v okolí Viedne a v severnom Maďarsku. Na Bratislavu bolo vyslaných 122 bombardérov B-24 so sprievodom 50 stíhačiek. Nad mesto však nakoniec priletelo len 60 bombardérov, ktoré medzi 13. a 14. hodinou zhodili na cieľ – Zriaďovacie stanice v Rači – 133 ton bômb. Zo šesťsto vagónov bolo asi sto zničených či poškodených. Objekt bol veľmi ťažko poškodený. Počet mŕtvych na stanici bol jedenásť civilných osôb a desať nemeckých vojakov. Pri druhom nálete bol cieľom priestor stanice Račičtorf (Rača), kde bomby usmrtili jedného vojaka a štyri osoby ťažko ranili. Existujú však dobové údaje o ešte vyššom počte civilných obetí.

Dym z požiarov po náletoch na hlavné mesto Slovenska.

K TÉME

Územie prvej Slovenskej republiky sa v rokoch 1944 – 1945 stalo terčom amerického, sovietskeho, nemeckého i rumunského bombardovania či ostreľovania. Letecké aktivity západných spojencov nad našim územím súvisia s pôsobením 15. leteckej armády USA (15. USAAF). Po vstupe Spojencov do Talianska a jeho kapitulácii 3. septembra 1943 sa otvorila vhodná možnosť nasadzovať bombardovacie zväzy aj z tohto územia.

Bomby na Slovensko

K 1. novembru 1943 preto bola vytvorená nová letecká armáda USA, 15. USAAF, so štábov v Bari. Hlavnými terčmi jej úderov v strednej a západnej Európe mal byť ropný priemysel, nepriateľské letectvo, komunikácie a pozemné vojská. Od začiatku roka 1944 bojové zväzy 15. USAAF intenzívne využívali vzdušný priestor aj nad západným a stredným Slovenskom. Cez tento jednak prelietavali k určeným objektom na severe, no okolie Bratislavy a juhozápadné Slovensko slúžilo i ako otočný bod pre späťotčné prelety bombardovacích skupín po ukončení náletov na priemyselné ciele v okolí Viedne. Bolo teda len otázkou času, kedy aj územie SR a jej obyvateľstvo bude konfrontované s touto novou, veľmi nebezpečnou silou.

Prvé bombardovanie prišlo 16. júna 1944 v Bratislave. Hlavné mesto zažilo potom ešte ďalších päť – 20. septembra, 14. októbra a 6. decembra 1944, 7. februára a 26. marca 1945, ako aj najmenej známy sovietsky nálet z 21. februára 1945.

Teda práve tento rok sme si pripomenuli síce okrúhle, no málo známe sedemdesiate výročie posledného amerického bombardovania Bratislavy a Slovenska zároveň.

Celkovú výšku amerických obetí v tejto chvíli nie je možné presne vyčíslit najmä pre nejasný počet obetí zo 16. júna 1944. Okrem oficiálneho údaja 181 osôb zo 16. júna sme doteraz zistili ďalších 134 životov slovenských občanov do konca vojny, teda dovedna 315 obetí. Tento počet je spodnou hranicou a je otvorený.

Už dnes je však zrejme, že obeť na území vtedajšej SR nedosiahli zďaleka takú výšku, ako bombardovanie južných oblastí Slovenska v rokoch 1938 – 1945 patriacich k Maďarsku. Predovšetkým ak berieme Nové Zámky, ktorých tretie americké bombardovanie 14. marca 1945 si vyžiadalo prakticky zrovnanie mesta so zemou a približne štyritisíc mŕtvych.

(ml)

Matica si ten čas zapísala ako radostný, aj keď najrozličnejších ťažkostí azda nikdy viac nemala ako v tom roku

Napätie pred vojenským pučom, sám vojenský puč (10. marec 1939), udalosti po ňom, udalosti na východných hraniciach mladého slovenského štátu, medzinárodná situácia, časy mobilizácie, vojnové ovzdušie, nedostatok pracovných síl kvôli účasti v činnej vojenskej službe, reorganizovanie administratívy, prekladanie učiteľov a iných našich spolupracovníkov, odlev interných pracovníkov, všeobecná neustálenosť pomerov, očakávanie nasledujúcich udalostí takmer päť mesiacov z roku úplne vyradili z plánovitej práce Maticu slovenskú a z kultúrnej činnosti vôbec.

■ NOVÝ VZRASŤ

Zastali tlačiarenské stroje, zastavili sa redakčné práce, odsúvali sa vydania, rukovali prednášatelia, režiséri, organizátori, odvolávali hotové kultúrne podniky (podujatia – poznámka P. M.), nezачínali podniky nové, viazlo inkaso, zastavil sa odpredaj kníh, šírenie časopisov, kultúrne akcie museli ustupovať pred aktuálnejšími politickými akciami, manifestmi, slávnosťami a zhromaždeniami i pred rozličnými časovými zbierkami, akciami najsúrnejšej výpomoci a – jednak matičná bilancia o činnosti vykazuje nie úpadok, ale nový vzrast, nové mohutnenie, nové úspechy a je bilanciou natoľko kladnou, ako sa to naozaj nedalo predvídať a očakávať. Matiční referenti udržali redakcie časopisov, zborníkov a edícií, ba ešte rozšírili edičnú činnosť o nové edície; vydavateľská činnosť zaznamenala napredovanie. Ludovíčovná činnosť nadobudla široké rozmery; prípravné práce pre mohutnú osvetovú sieť. Členská základňa sa po strate južného Slovenska stabilizovala; pribudlo 1 670 nových členov. Podarilo sa udržať rovnováhu finančného rozpočtu MS; správa MS vyrovnala cenu výhodného stavebného pozemku s rozlohou štyroch katastrálnych jutár, mysleného pre výstavbu Národnej knižnice slovenskej. Predaj kníh sa výrazne zlepšil, oproti roku 1938 o milión korún. K tlačiarenským strojom darovaným americkými Slováckmi (1919) sa kúpili nové zariadenia.

■ BÚRLIVÉ OBDOBIE

Čas od 6. októbra 1938 do 14. marca 1939 sa celkom prirodzene prejavil aj na matičnej pôde, hoci MS nemohla aktuálne reagovať na rýchly beh politických udalostí. Ako vnímal MS vyústenie tohto procesu smerujúceho k slovenskej štátnosti? Videla v ňom zavŕšenie svojich úsilí od svojho vzniku, ba od prvých politických programov slovenského národa (1848, 1861), z ktorých vyrástla. V tomto duchu sa nesie ohlas Maticy slovenskej, víťajúci 14. marec 1939. Preto v ňom môžeme čítať dnes azda trochu pateticky znejúce formulácie, ktoré však vystihovali čítanie tých, ktorí ho koncipovali: „Pozdravujeme štátnu samostatnosť slovenskú v celom jej historickom význame. Podľa tlkotu našich srdiec kráčajú dnes Slovenskom naše dejiny, naša sláva i utrpenie, i naše víťazstvo! Kráčajú okolo nás dejiny tisícročia a v našich tvárach zrači sa smelosť, odhodlanie, viera a vytrvalosť i nezlomnosť vôle ozrutnej, čo značí, že v tomto kroku našich dejín vidíme výsledky nášho boja až do tej chvíle vedeného bez oddychu, bez ohľadu na obeť i na smrť jednotlivých bojovníkov.“ Ohlas, ktorý podpísal správca MS J. Škultéty spolu s tajomníkom MS J. C. Hronským, sa končí prísahou, že „od terajšieho víťazstva nedopustíme nikdy oslabenie slovenčiny a že v kráľovskom

Rok 1939 v Matici slovenskej

Peter MULÍK

Rok 1939 bol pre celý národ, ako aj pre MS rokom mimoriadnych udalostí. Bol to rok mobilizácií, nových slovenských krvavých obetí, rok vojny, ale aj rok víťazstva a Matica slovenská si ho zapísala „ako rok radostný, hoci najrozličnejších ťažkostí azda nikdy nemala toľko ako v tomto roku“.

majestáte budeme všetko imanie slovenského národa chrániť do posledných dôsledkov a obetí...“. Napriek tomu u časti vtedajších predstaviteľov MS existoval po vzniku slovenského štátu určitý osobnostný rozpor. Jeho vznik prijali ako významný historický fakt, ale na svojom svetoznázore a programe nehodli nič zmeniť. To viedlo k abdikáciám daktorých z nich (Országh, Vanovič).

■ PRVÉ SNEMOVANIE

Prvé valné zhromaždenie MS v samostatnom slovenskom štáte sa konalo 12. mája 1939 v dvorane Slovenského národného múzea v Turčianskom Svätom Martine. Valné zhromaždenie sa začínalo až popoludní, ale program sa začal už dopoludnia prednáškou prof. Alojza Miškoviča: Salus Slovaciae suprema lex esto (Blaho Slovenska nech je najvyšším zákonom).

Otvárací príhovor predniesol predseda MS Jozef Vanovič. Napriek tomu, že v predchádzajúcom období nepatrili k zástancom myšlienky samostatného štátu, vo svojom príhovore sugestívne podporil jeho existenciu slovami: „Tá skutočnosť, že máme svoj samostatný slovenský štát, nás zaväzuje, aby všetci Slováci a všetky Slovensky bez výnimky opravdovou, úprimnou láskou a nezlomnou vernosťou vinuli sa k nášmu národu a štátu, aby svedomitým plnením našich povinností konali sme všetko, čo je potrebné, aby ... sme boli hotovými brániť ho proti odkiaľkoľvek pochádzajúcim, akýmkoľvek nápadom, hotovými v páde potreby obeť aj životy za slobodu národa. K plneniu povinnosti či občanov voči štátu a či štátu voči občanom nestačia len slová, čo uletia, ale k tomu vyžadujú sa aj činy, skutky! Krásne sú slová o kresťanskosti, o láske, o spravodlivosti, o znášanlivosti, o jednote atď.; dobre a potrebné je krásnymi slovami národ poučovať, povzbudzovať, oduševňovať, v národnom svedomí ho posilňovať, ale bez zodpovedajúcich skutkov aj tie najkrajšie slová uletia!“

Valné zhromaždenie nemohlo obísť ani bolestnú skutočnosť odtrhnutia južného Slovenska rozhodnutím Viedenskej arbitráže. Preto sa predseda MS zmienil aj osude tejto časti národa: „Ten fakt, že státisíce našich rodákov, našich bratov a sestier, Slovákov Slovinciek bolo od nás odtrhnutých a pridelených ta, kde ani našu ľudskú hodnosť neuznávajú, kde Slovákov ani za ľudí neuznávajú, musíme za ťažký úder osudu aj pre náš kultúrny život považovať...Tento ťažký úder nech nás vzpruží ku zvýšenej práci, činnosti, obetavosti, má upevniť v nás dôveru v seba.“

■ PRINCÍPIÁLNOŠŤ ZÁSAD

Slovenská kultúrna obec nebola v medzivojnovom období jednotná. Nové podmienky si však vyžadovali istý druh jednoty principiálnych zásad. Mnohým to však nevyhovovalo. Preto Vanovič zareagoval aj na to: „Nemôžem mlčaním pomôcť, že ozývajú sa

hlasy, dľa ktorých v slovenskom kultúrnom živote nastala badateľná stagnácia; slovenskí spisovatelia, vrah, zložili perá a prestali písať, Slovenské národné divadlo v Bratislave býva poloprázdne atď.... Ja aj z tohto miesta menom MS pro-

sím patričných, aby v svojej kultúrnej činnosti neochabovali, aby aj v svojom vlastnom, aj v záujme národa svoje povinnosti v kultúrnom živote svedomitito plnili.“

■ SILA MÉDIA

Matica slovenská si uvedomovala, že svoj vplyv v národe si musí poistiť cez vtedy najsilnejšie médium – rozhlas. V roku 1938 sa stala akcionárom Slovenskej rozhlasovej spoločnosti. Ústredie MS oznámilo 27. mája 1939 všetkým MO MS, že od 2. júna 1939 po dohode so Slovenským rozhlasom začal vysielat' predbežne každý druhý piatok vlastný program z Turčianskeho Svätého Martina v čase od 20.15 do 22.45 h S úvodným slovom vystúpil tajomník MS Jozef Ciger Hronský. V programe boli zaradené organizačné zvesti a pokyny pre funkcionárov, preto sa členstvo vyzývalo k počúvaniu týchto programov. Po dohode s Ministerstvom dopravy a verejných prác začal J. C. Hronský budovať v novostavbe Neografie rozhlasové štúdiá s príslušnými prevádzkovými priestormi.

■ BOHATÝ PROGRAM

Rok 1939 bol bohatý aj na kultúrno-politické udalosti, dotýkajúce sa MS. Pri príležitosti sedemdesiatky predsedu MS, banskobystrického biskupa Mons. Jozefa Blahu ho 11. júla 1939 pozdravila deputácia MS na čele so správcom MS J. Škultéty. Pri voľbe prvého prezidenta Slovenskej republiky v Bratislave 26. októbra 1939 MS zastupoval správca MS Jozef Škultéty a tajomník MS J. C. Hronský. Tí istí zástupcovia MS spolu s viacerými referentmi sa zúčastnili na slávnosti prenesenia telesných ostatkov Andreja Hlinku do mauzólea v Ružomberku 30. októbra 1939.

Referentský zbor MS na čele so správcom MS prijal 14. novembra 1939 prezident SR v jeho sídle v Bratislave. Správca MS vtedy

vo svojom príhovore okrem iného povedal: „Po 14. marci i najrozhladenejší z nás odôvodnene boli by mohli trpnúť chvíľami, či Slováci, čo už toľké veky boli hubení všetkými prostriedkami štátnej moci a žili takmer bez škôl, budú môcť utvoriť a spravovať svoj štát... Áno, u nás, kde do 1918-ho roku stotočnou, ozajstnou voľbou už nebolo možné postaviť ani richtára na dedine, teraz 26. októbra bola volená už hlava štátu; a to akým radostným spôsobom! ...Vy pán prezident v povedaní národa boli ste už hlavou slovenského štátu.“

Ten istý deň matičnú delegáciu prijal i predseda vlády V. Tuka, minister financií Pružinský a minister vnútra F. Ďurčanský, ktorý bol aj členom výboru MS. Delegácia MS navštívila tiež ministra školstva Jozefa Siváka, ktorého okrem matičných záležitostí podrobne informovala o stave slovenskej vedy a vedeckého výskumu; vyslovila želanie, aby sa vytvoril jednotný systém národnej výchovy.

■ ĎALŠIE INICIATÍVY

Matica zaregistrovala úsilie HSLŠ, HG, HM a Roľníckej osvetvy vyvíjať programovo kultúrne a osvetové aktivity, preto sama iniciatívne nadviazala kontakty s predstaviteľmi týchto inštitúcií a po niekoľkých poradách podala návrh na vytvorenie iniciatívneho zboru (novinármi nazvaný Kultúrny tribunál), čo by usmerňoval celú oblasť tejto práce a kde by bola MS zastúpená tak, aby mala náležitý vplyv a bola by výkonným orgánom tohto iniciatívneho zboru. O tejto veci informovali zástupcovia MS 5. decembra 1939 aj prezidenta J. Tisa, ktorý toto navrhované zjednotenie a usmernenie kultúrnych aktivít na Slovensku podporil.

■ UZNANIE SPRÁVCOVI

Správca MS J. Škultéty 25. novembra 1939 dovŕšil osemdesiaty šiesty rok svojho života. Oslava jeho narodenín sa stala spontánnou matičnou slávnosťou. Pred budovou MS sa zhromaždil veľký zástup gratulantov na čele so štyristo účastníkmi dôstojníckeho kurzu a s predstaviteľmi vojenskej posádky, s členmi Hlinkovej gardy a Hlinkovej mládeže nastúpenej v radoch, kurzistami Ústredia slovenských ochotníckych divadiel, so školskou mládežou. Pozdraviť gratulanta osobne prišiel minister národnej obrany F. Čatloš, hlavný veliteľ HG A. Mach, generálny tajomník HSLŠ J. Kirschbaum a zástupca mesta Turčiansky Svätý Martin C. Bodický.

Takmer v predvečer nemeckého útoku na Poľsko sa 22. augusta 1939 generálny sekretariát HSLŠ obrátil na MS so žiadosťou o poskytnutie údajov o zahraničných Slováckoch žijúcich na poľskom území, pretože ministerstvo zahraničia nijaké potrebné údaje nemalo k dispozícii. V žiadosti sa zdôrazňuje, že nejde iba o údaje týkajúce sa zabratých území v roku 1938, ale aj o obce odstúpené Poľsku v roku 1920 a o Slováckoch žijúcich v Poľsku mimo týchto odstú-

pených území. Informácia mala obsahovať aj opis, v akých pomeroch títo zahraniční Slováci žijú.

Po vrátení území severného Spiša a Oravy veľký kus práce odvedli osvetoví pracovníci na týchto znovuzískaných územiach medzi Slováckmi. Hneď v roku 1939 MS tam distribuovala pár tisíc slovenských kníh. Osvetové ústredie darovalo každej obci podľa počtosti primeranú obecnú knižnicu.

■ PERSONÁLNE POSILNENIE

MŠANO dalo Matici slovenskej 1. augusta 1939 k dispozícii troch štátnych osvetových referentov, ktorí mali pracovať v osvetve v rámci odborov MS, ktoré v zmysle rozhodnutia ministerstva prevzali úlohy okresných a miestnych osvetových komisií. Po príchode štátnych referentov osvetovej služby sa v MS vytvorila pod vedením tajomníka J. C. Hronského Ústredná kultúrna komisia pri MS, ktorá koordinovala vznik miestnych kultúrnych komisií v tých lokalitách, kde nejestvoval MO MS. Miestne kultúrne komisie sa postupne pretvárali na MO MS.

Vlastnú osvetovú prácu konali veľmi dobre organizované miestne odbory MS, ktoré už aj predtým boli ohniskami slovenskej kultúry a osvetvy. Pod ochranou MS svoju činnosť vykonávalo v Turčianskom Svätom Martine aj Ústredie slovenských ochotníckych divadiel. Okrem divadelnej literatúry redigovala aj periodikum Naše divadlo.

Dovtedajšie osvetové komisie nebolo treba nahrádzať iným aparátom, lebo ich organizačná štruktúra bola účelná. Uskutočnila sa len reorganizácia, najmä personálne zmeny, a tieto komisie sa premenovali na miestne a okresné kultúrne komisie MS, čo znamenalo aj ideovú zmenu, že tak ako MS musia byť aj tieto orgány nositeľmi matičného ducha a slovenskej národnej myšlienky. Pre metodické a organizačné potreby slúžil časopis Osveta a neskôr aj časopis Slovensko.

■ ŠTRUKTURÁLNE ZMENY

Pre koordináciu osvetovej práce na celom Slovensku bola v Turčianskom Svätom Martine zriadená Ústredná kultúrna komisia MS. MŠANO poverilo výnosom č. 22.788/38 z 15. decembra 1938 MS a jej miestne odbory funkciou okresných osvetových zborov a miestnych osvetových komisií. ÚKK MS oznámila 16. septembra 1939 všetkým okresným úradom, okresným školským inšpektorátom, riaditeľstvám meštianskych škôl, správam národných škôl a miestnym odborom MS, že nariaďuje všetkým miestnym odborom MS, aby okamžite prebrali majetok okresných osvetových zborov a správu o tom spolu s inventárom zaslali na ÚKK MS. Tento majetok nech spravujú dovtedy, pokiaľ v obci nebude vytvorená miestna kultúrna komisia MS (MCK MS). MO MS mali vytvoriť dočasné miestne kultúrne komisie, ktoré okrem ich predsedníctva (predseda, tajomník, pokladník) mali byť zložené z jedného zástupcu samosprávy, dvoch zástupcov školstva, delegovaných školským inšpektorátom, po jednom zástupcovi miestnych spolok a inštitúcií a po jednom zástupcovi rímskokatolíckej a evanjelickej cirkvi a. v. MS začala vydávať dvakrát do mesiaca prednáškové námety Prameň (16 strán), ktoré expedoval tajomník MCK MS. Referenti štátnej osvetovej služby mali navštíviť všetky okresné mestá na Slovensku a skontrolovať prebiehajúce reorganizačné aktivity. Inštrukcia zdôrazňuje, že ľudovíčovnú prácu sú povinní robiť najmä učitelia.

Pre tvorbu Jozefa Ostrovského nebolo v minulom režime pochopenia Žil a tvoril v Štúrove skromne a utiahnuto

Margaréta VYŠNÁ – Foto: zdroj internet

Na sviatok sv. Cyrila a Metoda odhalili v Štúrove pamätnú tabuľu akademickému sochárovi Jozefovi Ostrovskému pri príležitosti sto desiateho výročia jeho narodenia. Tabuľu z dreva dal vyhotoviť Miestny odbor Matice slovenskej (MO MS) v Štúrove a je osadená na budove bývalej sochárskej dielne v centre mesta, kde majster aj býval. Odhalil ju primátor mesta Štúrovo Eugen Szabó a predseda MO MS v Štúrove Jaroslav Janok. Na slávnostnom akte sa zúčastnili aj pilišskí Slováci z Mlynkov a zo Senváclavu. Pamiatka na Ostrovského je prvým pamätníkom matičiarov v Štúrove.

Odhalenie tabule v Štúrove.

Žánrový výjav na drevenom reliéfe Jozefa Ostrovského.

Dlhodobým zámerom matičiarov v Štúrove bolo oživiť pamiatku miestneho umelca – rezbára J. Ostrovského, rodáka z Čhtelnice. Impulzom bola publikácia od autora Laca Zrubca, ktorá bola vydaná s podporou zahraničnej Matice sloven-

skej pod názvom Slávni Slováci sveta, kde sa spomína Ostrovského pohnutý život a jeho tvorba v Štúrove.

■ PÁTRANIE PO ZNEVÁŽENOM

Od tej chvíle sa začalo pátranie po Ostrovského živote

a tvorbe. V minulom režime nebolo pochopenie pre jeho kresťanské čítanie a svetobežníctvo. Napriek tomu, že sa vzdelával v centre moderného európskeho umenia – vo Francúzsku, pôsobil ako dvorný sochár vtedajších panovníkov v Etiópii a Bulharsku, vystavoval svoje diela po celej Európe, ovládal niekoľko jazykov a že svoje vlastenecké čítanie pretavil do sochárskych prác štúrovcov, bol na Slovensku považovaný za nežiaducu osobu. Namiesto počty jeho dielam a jeho osobnosti bol nútený žiť v ústraní a v prítmi dielne v Štúrove skrývať svoje sny o veľkej tvorbe a uznaní. Nezanavrel. Tento osud prijal s pokorou a s láskou k vlasti naďalej usilovne pracoval. Veď aj súčasní starší Štúrovčania, ktorí ho často v dielni navštevovali, si ho pamätajú ako skromného, priateľského, ale aj usilovného človeka. Práve v tejto štúrovej dielni – ateliéri, vznikali pod jeho dlátom čarovné drevorezby s vinohradníckym motívom, ale aj figurálne práce. Jedna z nich – Krížová cesta, zhotovená na objednávku

istého pána Pokorného, dodnes zdobí štúrovský kostol.

■ SPOLUPRÁCA A POMOC

„Vôľa zosekávanej kvádra vábi poznať strop rýdzosti,“ zaznelo v básni na slávnosti, ktorú pri tejto príležitosti napísal gbelský básnik Jozef Medveď ako Poctu Jozefovi Ostrovskému. S majstrom sa niekoľkokrát stretol a s týmito spomienkami sa podielil i s hosťami slávnosti. Sochárskej pamiatke a dielu vzdali úctu spomom aj pilišskí Slováci a štúrovskí matičiari, zdravicu predniesol primátor Štúrova. Autorom pamätnej tabule je Jaroslav Polákl.

■ OŽIVENIE PAMIATKY

Dodnes existujú zanieteni zberatelia informácií o Ostrovskom, rezbár Jozef Barta osobne poznal Ostrovského a pomohol MO MS pri oživovaní jeho pamiatky. Obec Čhtelnica inštalovala svojim rodákom spoločný pamätník a prisľúbila spoluprácu s MO MS Štúrovo. S finančnou pomocou Slovenskej národnej strany, MO MS Štúrovo, dobrovoľných finanč-

ných príspevkov štúrovských matičiarov a ďalších sponzorov sa po šesťročnom úsilí podarilo prekonať aj prvotné finančné problémy. Organizátorov neodradili ani dve zamietnutia žiadosti o dotáciu z mestských fondov, hoci azda všetkých osem pamätníkov v Štúrove bolo osadených aj vďaka dotáciám z mesta. Na poslednú chvíľu prišla pomoc zo strany majiteľa budovy a súkromného hotela Jozefa Boroviča, ktorý povolil umiestniť tabuľu na priečelie, kde kedysi v zadných priestoroch dožíval svetom zabudnutý majster drevorezieb. Akademický sochár Jozef Ostrovský zomrel v roku 1991 v Štúrove, kde je aj pochovaný.

Svedectvo z tej pravej ruky

Bohuslav Rapoš: Ani v Amerike sme sa nestratili, Vydavateľstvo I. Iliť-RadioPrint, 2015

Bohuš je mojim kolegom, invenčným fotografom portrétistom v Umeleckej besede slovenskej, a aj keď sa stretávame pri rôznych príležitostiach, ba zavše aj oči-voči na káve, priznám sa dosť zahanbený, že „zarámovaný obraz“ o ňom som si urobil až po prečítaní jeho memoárovej knihy.

A musím hneď aj dodať, že je to obraz mimoriadne zaujímavý, ktorý na príťažlivé dielo povyšuje jeho vitálna kreativita – tvorivosť, vynachádzavosť a vytrvalosť – tie mu umožnili prekonať v živote i nemožné, zažívať neuveriteľné a zdolať aj to, čo sa spočiatku, ale aj dlho potom zdalo nedosiahnuteľné.

Keby som chcel len vymenovať, čím všetkým bol v živote, asi by som na tomto priestore neuspel. Začal ako elektrikár na bratislavskej Novej scéne, vyštudoval dramaturgiu a herectvo na konzervatóriu, uspel v početne obsadenom konkurze do rozhlasovej hereckej družiny, hral v mnohých hrách, rozprávkach..., potom prišli Rusi a on sa rozhodol pre útek – ale aký! Už o tomto by sa dal nakrútiť film. Doma nechali syna „ako zálohu“, že sa z Juho-slávie vrátia, ale so ženou „prešli“ do rozprávkového sveta dieuru v plote na talianskej hranici, potom cez láger do New Yorku, kde žil tridsaťšesť rokov – ako natierač, elektrikár, sústružník, opravár hydraulických mašín, písacích strojov, údržbár aj upratovač bytov, zvärač, fotograf, herec, režisér, recitátor, ale aj teológ (lebo v Bratislave bol aj riadnym študentom evanjelickej bohosloveckej fakulty), kostolník, redaktor, osvetľovač, rádioamatér, zvukový technik, hlásateľ, majiteľ rádia, spolupracovník Hlasu Ameriky... A predstavte si, že o tom všetkom píše dramaturg – šťavnato, s nadhľadom – napriek všetkému obdivuhodne optimisticky a s vierou v seba samého.

Emil SEMANCO

NEKROLÓG

Stará herecká legenda hovorí, že dobrí herci odchádzajú z javiska tohto sveta po trojiciach. Aj keď ide o poveru, tak trochu nás musí zamraziť, že po majstrovi Chudíkovi a vynikajúcom hercovi Ivanovi Palúchovi, ktorému hviezdne herecké krídla odstrihla normalizácia v sedemdesiatych rokoch, odišla kráľovná hereckého humoru Magda PAVELEKOVÁ.

Odišla herečka s darom humoru

Narodila sa v Leviciach a študovala na evanjelickej gymnáziu v maďarskom mestečku Kőszeg, neďaleko rakúskych hraníc. V roku 1953 ukončila štúdium hry na klavír na bratislavskom Konzervatóriu, no už počas štúdiá ju priťahovalo herectvo. Jej prvou scénou bolo formujúce sa divadlo v Nitre, a keď maturovala, bola jeho členkou už tri roky. „Keď ma pán Bagar, vtedajší riaditeľ divadla, uvidel, skríkol: – Takú škratu sme tu ešte nemali. A hneď ma prijali,“ komentovala Magda Paveleková s humorom sebe vlastným toto obdobie. Ostatne, ojedinelá vlastnosť seabairónie, schopnosť robiť humor hoci na svoj účet ostali tejto vzácné herečke po celý život. Z divadla v Nitre odišla po sedemdesiatich rokoch do Bratislavy. Pôsobila istý čas v Tatrakabarete a dlhodobo v súbore Novej scény, odkiaľ odišla aj do penzie. Predsa však aj potom ostala divadlu verná a jej kľúčové účinkovanie v muzikáli Mníšky a Mníšky 2 – Milionárky zabávalo vďačných divákov z celého Slovenska. Magda Paveleková počas svojej kariéry účinkovala v dvanástich filmoch, vo vyše dvoch stovkách divadelných inscenácií, svoj humor a šarm vniesla do desiatok televíznych zábavných relácií a nesmieme zabudnúť ani na jej prínos pre slovenský dabing. Veď staršie i mladé generácie si dodnes spájajú jej hlas s Vilmou z populárneho maďarského kresleného seriálu Miazgovci. V pondelok 20. júla nás Magda Paveleková vo veku osemdesiatštyri rokov opustila. Ostáva po nej hlboká bráza hereckého umenia a titul kráľovnej hereckého humoru, ktorý jej právom prináleží.

(mab)

HUMORESKA

V poslednom čase sú ľudia okolo mňa volajúci nervózni. Jedni z toho, že sa nevedia dočkať dovolenky, iní z toho, že sa z dovolenky vrátia a teraz pri suchých rožkoch a diétnej saláme netrpezlivo vyčkáujú, kedy nabehne výplata. No a všetci napospol sú na nervy z horúčav, pri ktorých sa griluje mozog a psy sa snažia rozzipsovať kozuchy. Keďže aj napriek tropickým podmienkam priebežne sledujem správy, spýtal som sa svojich známych, či ich neznevôžňuje aj takzvaná utečenecká kríza, ako múdro označili naši novinári masový turistický zájazd počerných mládencov do našej starej Európy. Opýtani iba mávli

rukou. Čo sa mrví! Strana, vláda, ba aj príslušné orgány sa zabožili, že každého utečenca preveria, či to nie je zakuklený bratranec Bin Aladina a hotovo. Dostal som odpoveď.

a v podobných neprívetivých zamrzovaných destináciách. Armin, zvaný tiež Žid, prehlásil, že jeho naposledy preverovali týždeň, a keby v cele predbežného zadržania nebola taká

je to zviera nečisté. Ináč, volám sa Ahmed Tunisi a narodil som sa v Harare v roku 1990. Povoláním som obchodník so zmiešaným tovarom. Obyčajne zmiešam textil, ktorý

tici, ktorí sa so mnou hádali o každý náboj. Do Európy som prišiel hľadať slobodu a bezpečie, a keď sa budem rok-dva usilovne integrovať, verím, že tento môj pocit budú mŕť so mnou zdieľať moje dve milované manželky a našich krásnych deväť detí. Uvažujem ešte, žeby som pozval aj svokra, ale len keď prestane nosiť pod hidžábom tú smiešnu nočnú košeľu s dynamitom.

Naši preverovatelia sa pozrú na seba a konštatujú trebárs po východniarsky: Može buc. Bum a pečiarka preverený dopadne na úradné lajst-ro. To chlapi islamistickí napríklad pri útoku na obchodné centrum v Nairobi robili previerky fríškejšie. Povedz meno Prorokovej matky. Nevieš si spomenúť? Bum...

Marek Danko

Dôveruj, ale radostne všetko dôkladne preveruj

Povedal to predseda aj náš fešák minister, ten je v preverovaní macher. Aj bradu si nechal narásť preto, aby sa ľahšie votrel medzi dietky Alahove. Iný názor na vec má však naše osadenstvo v krčme Drevák. Nevie, ako k tomu došlo, ale slušné percento našich štamgastov má skúsenosti s preverovaním, ktoré občas vyúsťilo do kratšieho či dlhšieho pobytu v llave, Leopoldove či v Želiezovciach

hnušná strava, tak ich nechá trápiť sa s preverovaním ešte najmenej mesiac. A to je, prosím, slovenský občan narodený v Žiline a v živote nevytiahol päty z rodnej krajiny. Čo potom nejaký švárny Libyjčan či Eritrejan. Predstavte si statného utečenca, ako preverovacej komisii diktuje: Doklady nemám, lebo mi v Tripolise vypadli na zem a zožral ich pes. Prorok dobre vedel, prečo

ukrad..., teda odoberiem zo zásielok Červeného kríža s kalaš..., teda so šijacími strojmi, ktoré mi dodávajú z Pakistanu. Zo svojej vlasti som odišiel preto, lebo ma prenasledovali islamisti. A to, prosím, kvôli sto zásobníkom... ihiei do tých šijacích strojov, ktoré som im zabalil do dať. Z tých dôvodov už žiadne kontakty na radikálov z Islamského štátu nemám. Sú to malicherní a pomstychtiví fana-

ČRTA

Takmer všetci štúrovci písali básne. Patrilo to k mladosti a ére romantizmu. Nebolo azda poslucháča na evanjelickom lýceu v Bratislave, čo by sa o to nepokúšal, a keď Štúra vyhodili spoza katedry a mládenci šli doštudovať do Levoče – ešte aj cestou zložili pieseň, ktorá je dnes hymnou Slovenskej republiky. Medzi nich patrilo aj šuhaj zo Zvolena Mikuláš Štefan Ferienčík (1825 – 1881) – práve si pripomíname stodevät'desiat rokov od jeho narodenia.

Štúrovský novinár a kapitán revolúcie

Skoro však zistil, že je viac rozprávačom ako poetom a začal písať prózy do zábavného časopisu Život pod pseudonymom Mladen. Keď chvilu mládenca vyzvali na spoluprácu, neváhal – prišiel časopis redigovať. Čas doviaľ revolúciu a Mladen presadol z redakčného stolca a teologickej posluchárne do sedla: skôr ako ho vysvätili za kňaza, stal sa kapitánom revolučnej gardy.

Po porážke revolúcie sa musel rok skrývať – hrozila šibenica. Keď maďarské zúrenie utíchlo, vyštudoval právo. Dostal miesto sudcu, ale príťažlivosť pera bola silnejšia – až do smrti pôsobil ako jeden z najlepších slovenských novinárov 19. storočia: redigoval Orla tatranského, skvelo sa však prejavil ako šéfredaktor Pešťbudinských vedomostí a Národného hlásnika.

Pišúťove Dejiny slovenskej literatúry (1962) píše: „Bola to ťažká obeť, lebo slovenské novinárstvo poskytovalo vtedy len biedny chlebiček. Predčasná smrť prešla jeho publicistickú torbu aj sľubný literárny vývin. Dvadsať rokov jeho novinárskej činnosti však tvorí osobitnú a závažnú kapitolu jeho pôsobenia.“

Nepatrilo by sa naňho zabudnúť.

(jč)

Pred 190 rokmi sa narodil dejateľ a literát Mikuláš Štefan FERIEŇČÍK

S hlavou i so srdcom v Brezne...

Z galérie významných osobností slovenského národného hnutia druhej polovice 19. storočia nemožno vynechať Mikuláša Štefana Ferienčíka, ktorého politická, novinárska a spisovateľská práca značne zasiahla do formovania sa politického organizmu slovenského národa... Jeho pomerne krátky život bol však pestrý: spolu s Viliamom Paulinym-Tóthom a Danielom Bachátom patrí k typickým reprezentantom literárneho provizória šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov predminulého storočia, ktoré literárna história označuje ako prechod od romantizmu k realizmu...

Pavol M. KUBIŠ – Foto: archív SNN

Tento rodák zo Zvolena – narodil sa tu pred sto deväťdesiatimi rokmi 1. augusta 1825 (niekde sa uvádza 30. júl 1825), zomrel ako päťdesiatpäťročný v Martine 3. marca 1881. Nebol vedúcou osobnosťou literatúry, ale jeho práce publikované v časopisoch považovali súčasníci za časť oficiálneho prúdu slovenskej prózy v matičnom období.

Sám svojej literárnej tvorbe určil nielen zábavný, ale i dôležitý národnový cieľ. Jeho literárne dielo tvorí niekoľko básní, štrnásť dramatických útvarov – prevažne veselohry, z ktorých dve tretiny zostali v rukopisoch – vyše dve desiatky prozaických prác a novinárske články. Písal romantické ľúbostné poviedky, ľudovýchnú prózu, spoločenské poviedky a novely – knižne vyšli iba Jedlovský učiteľ (1862, 1899, 1923, 1935, 1962), V zákutí svetla (1920) a divadelná hra Pravda predsa zvíťazí (1882).

■ PUBLICISTA A POLITIK

Už ako dvadsaťjedenročný vydával v Levoči rukopisný zábavník Živuoť 1846 a pri novinárskej profesii zostal až do svojej smrti. S jeho menom je spojené redigovanie najvplyvnejších a najväčších slovenských politických novín – Pešťbudinských vedomostí a Národných novín, redigoval Národného Hlásnika a na konci svojho života aj Orla.

Mikuláš Ferienčík.

Významným sa stal najmä ako politik novinár. Jeho politická angažovanosť vyplývala najmä z redaktorskej profesie, pretože ako redaktor najvychýrenejších slovenských politických novín sa musel zákonite a taktiež aktívne podieľať na tvorbe národnopolitických koncepcií.

Svojimi názormi sa Ferienčík prezentoval na stránkach novín, v korešpondencií i na rôznych porádach a zhromaždeniach. Bol typom racionálneho politika a prikláňal sa k názorom, že sa treba opierať o vlastné sily, nečakať pomoc ani z Viedne, ani z Pešti...

Komplexne zhodnotiť mnohostranné pôsobenie i kvantitatívne bohatú literárnu činnosť Mikuláša Štefana Ferienčíka sa pokúsila vedecká konferencia, ktorá bola 14. a 15. mája 1981 v Banskej Štiavnici:

od roku 1850 robil civilného sčítacieho komisára vo Zvolenskej stolici, potom adjunkta v Banskej Štiavnici a Brezne, od roku 1853 aktuára v Nových Zámkoch, od roku 1856 bol slúžnovský adjunkt v Brezne, potom sa v Budíne venoval literárnej práci, od roku 1862 bol štátnym úradníkom v Rimavskej Sobote, krátko radcom Miestodržiteľskej rady v Budíne, neskôr redaktoril a od roku 1870 až do svojej smrti pôsobil Turčiansky Svätý Martin.

■ POBYT NA HOREHRONÍ

Práve s týmto obdobím jeho života je spojená žartovná príležitostná báseň jeho priateľa, spisovateľa a lekára Gustáva Kazimíra Zechentera-Laskomerského (1824 – 1908), ktorú predniesol 26. septembra 1856 pri príležitosti vymenovania do funkcie, keď mu udelili aj čestné občianstvo; úplný a presný názov básne, ktorá je uložená v Literárnom archíve Matice slovenskej v Martine, znie: „P. M. Ferienčíkovi k slávnosti jeho povýšenia za adjunkta slúžnovského v slávnom meste Brezne.“

Po prvý raz sa však v Brezne dlho nezdržal. Laskomerský to poeticky komentuje: ... Hlava, srdce v Brezne a nohy tamdolu/ už sa temer zmyší od veľkého bôľu./ Ani mu tam voda volako neslúži,/ chudáčik len vždýcky za tým Breznom túži...

Gustáv Kazimír Zechenter-Laskomerský býval od 3. augusta 1853 do roku 1858 v Brezne, kde pracoval ako okresný banskolesný lekár. S Mikulášom Štefanom Ferienčíkom sa osobne poznal veľmi dobre, a preto si mohol dovoliť napísať báseň „šitú“ priamo na neho. V básni je podstatne viac údajov z Ferienčíkovho životopisu: o rodnom Zvolene, o výchove v Očovej u mlynára, za ktorého sa po otcovej smrti vydala jeho matka, o štúdiách, o boji v povstaní...

■ NÁVRAT DO BREZNA

V Brezne pôsobil v rokoch 1856 – 1861 ako slúžnovský adjunkt. Tu sa oženil s Auréliou Tibelyovou, dcérou tamajšieho meštana.

Mikuláš Štefan Ferienčík patril medzi tých, ktorí v Brezne rozprúdili ochotnícky divadelný život; o činnosti tunajších ochotníkov aj písal. Preložil frašku Augusta von Kotzebua Wirwarr pod názvom Svojoľník a ešte začiatkom roku 1852 ju uviedol na breznianske javisko na prospech vybudovania Národného divadla v Prahe. Úspech ochotníkov, aj záujem o slovenské divadlo v Brezne bol veľký, dokonca publikum bolo také divadlom „navnadené“, ako píše sám Ferienčík, „že si praje srdečne, aby sa divadelné predstavenia pravidelne aspoň jeden raz do týždňa dávali...“

Aj keď Ferienčík hneď pohotovo vymenoval, ako málo chýbalo k uskutočneniu „pravidelného divadla slovenského v Brezne“ a uviedol všetky plusy od ochoty, kulíš až po veľký záujem publika, napriek všetkým týmto, v našom ochotníctve výnimočne priaznivým podmienkam predsa sa len tie túžobné „týždenné“ pravidelné slovenské divadelné zábavy v Brezne neuskutočnili. No napriek tomu sa v tomto meste za Bachovho absolutizmu hralo takmer každý rok...

■ HEREC I DRAMATIK

O divadlo sa Ferienčík horlivo zaujímal už ako študent v Levoči v rokoch 1845 až 1846; v Levočskom divadle štúrovskej mládeže si zahrál Rajnohu a aj Tesnošila v Kocúrkuve i vo veselohre Všetko naopak, Učiteľa vo Veselohre na moste, Strnada v Divotvornom klubúku... Bol charakterový i komediálny herec. V tom čase sa začal venovať tiež dramatickej tvorbe. Do rukopisného študentského časopisu Živuoť 1846 napísal dvojdejsťovú veselohru Vela reči, málo veci alebo Ostatní a prvý den v roku (1846). Na začiatku šesťdesiatych rokov sa usilovo preniknúť ako dramatik prostredníctvom dramatických súbehov, ochotníckych krúžkov, časopiseckým a knižným publikovaním hier.

Mikuláš Štefan Ferienčík bol lepší prekladateľ ako dramatik. Gogolovho Revizora s názvom Komisar alebo Nehnevaj sa na zrkadlo, mášli krivé ústa preniesol do slovenského prostredia so slovenskými reáliami. Túto hru zahráli v roku 1871 martinskí ochotníci...

Od smrti biskupa Jána VOJTAŠŠÁKA uplynulo polstoročie Pevný symbol slovenského katolicizmu

Aj keď sa nástup komunistického režimu v bývalom Česko-Slovensku oficiálne datuje do roku 1948, represálie voči slovenským národovcom a veriacim sa začali už s príchodom vojsk protihitlerovskej koalície. Najmä katolícka cirkev bola v hľadáči obnovovateľov Československej republiky na prvom mieste. Nielen preto, že prvá Slovenská republika mala prezidenta katolíckeho kňaza, ale najmä preto, že Slovensko bolo silne religiózna krajina. V spomienkach súčasníkov, no i v zachovanej literatúre sa objavuje množstvo autentických výrokov svedčiacich o neskrotnej túžbe E. Beneša odplatiť Slovákom ich odvahu mať vlastný štát. Ako prvá pri nastupujúcich represáliách prišla na rad cirkevná hierarchia.

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Emil SEMANCO

Ján Vojtaššák predstavuje typického slovenského kňaza svojej doby. Narodil sa 14. novembra 1877 v Zákamennom. V tom čase sa Svätá stolica postavila na odpor proti uhorským vládnym kruhom, ktoré si prisvojili patronát práva uhorských kráľov dosadzovať do biskupských úradov svojich nominantov. Pápež sa usiloval situáciu zvrátiť založením katolíckej strany Uhorska. Lenže politický nátlak išiel tak ďaleko, že uhorská vláda žiadala prostredníctvom ministrov potrestanie politicky aktívnych kňazov. Na Slovensku nesporné najaktívnejším v tomto smere bol Andrej Hlinka. Ten prišiel v roku 1889 na svoju prvú kaplánku do Zákamenného, kde sa na svoju gymnaziálne štúdiá pripravoval J. Vojtaššák. Toto stretnutie nepochybne prehlbilo Vojtaššákovu národnú ctenosť.

V roku 1919 vznikla situácia, keď

pražská vláda bola ochotná rokovať s Vatikánom výmenou za oficiálne uznanie Československej republiky. I pražská vláda si nárokovala zachovanie patronátneho práva z čias monarchie, aby dosiahla priame zasahovanie do vnútorného života cirkvi. Trikrát vetovala kandidatúru Andreja Hlinku na miesto spišského biskupa.

■ SLOVENSKÍ BISKUPI

Napokon 13. novembra 1920 sa zavŕšilo úsilie Svätej stolice vymenovať prvých troch slovenských biskupov – Karola Kmeťka pre Nitrianske biskupstvo, Mariána Blahu pre Banskobystrické biskupstvo a Jána Vojtaššáka pre Spišské biskupstvo. Slávnosť vysviacky všetkých troch biskupov sa uskutočnila 13. februára 1921 v Nitre. Biskup Vojtaššák bol od začiatku svojej kňazskej kariéry veľmi

aktívnym šíriteľom kresťanskej viery a morálky. Bolesne prežíval posúvanie štátnej hranice s Poľskom. Pápežský nuncius vo Varšave dekrétom z 23. decembra 1938 zveril správu zabratých farností Krakovskému biskupstvu. Poľská strana okamžite vyhnala slovenských kňazov, čo obyvatelia tohto územia pociťovali ako nespravodlivosť a žiadali Vojtaššáka o pridelenie kňaza slovenskej národnosti.

■ ŽIADOSTI Z VÄZENIA

Vojtaššák sa v tejto veci dokonca angažoval aj z väzenia v roku 1964, keď poslal list so žiadosťou o navrátenie farnosti hornej Oravy a severného Spiša do Spišskej diecézy poľskému primatevi kardinálovi Štefanovi Wyszyńskému.

Úsilie o prinavrátenie oravských a spišských obcí do Spišskej diecézy

Biskup Ján VOJTAŠŠÁK.

si svojsky a priam tragicky voči Vojtaššákovi vysvetlil chargé d'affaires Mons. G. Burzia počas svojho pôsobenia na Slovensku v rokoch 1940 – 1945. Zrejme pod vplyvom informácií z poľskej strany označil Vojtaššáka za „veľkého šovinistu“ s dodatkom, že sa nedá očakávať, že by bol citlivejší voči Židom. Uviedol to napriek tomu, že poznal Memorandum zo 7. októbra 1942, výzvu biskupov Vysokej vláde Slovenskej republiky a diecézny list z 12. marca 1942, v ktorých tvrdé protižidovské zákony a pripravované deportácie Židov odsúdil aj Ján Vojtaššák.

Bezpečnostná komisia ÚV KSČ 18. júla 1950 rozhodla o príprave procesu proti biskupom a definovala ich hlavnú líniu: „Bude dokumentované spojenie vysokej cirkevnej hierarchie s Vatikánom a nepriateľská a roz-

vratná politika Vatikánu voči Česko-Slovensku a krajinám ľudových demokracií.“

O monster procese so slovenskými biskupmi sa až do roku 1989 nemohlo pravdivo písať. Historici sa opierali o publikáciu Proces proti vlastizradným biskupom Jánovi Vojtaššákovi, Michalovi Buzalkovi a Pavlovi Gojdičovi. Publikácia sa považovala za stenografický záznam z procesu. V skutočnosti však išlo o tendenčne skrátene a upravené vydanie týchto záznamov. Biskupi Vojtaššák, Buzalka a Gojdič boli obvinení zo zločinov vojenskej zrady, velezrady a vyzvedačstva. Vojtaššák bol vo veku sedemdesiatich rokov odsúdený na dvadsaťštyri rokov väzenia. V obžalobe sa uvádzalo, že „slovenský ľud slávnym národným povstaním v auguste 1944 odmietol zradcovskú politiku ľudáckych prisluhovačov nacizmu a prejavil vôľu žiť v spoločnom štáte s národom českým“. Zaujímavé, nikto sa Slovákom na to nepýtal.

Cirkevný historik Ľuboš Hromják charakterizuje Jána Vojtaššáka ako symbol slovenského katolicizmu. Pápež Ján Pavol II. verejne vyzval 3. júla 1995 na Mariánskej hore v Levoči, aby sa konal cirkevný proces Vojtaššákovho blahorečenia, pretože vydal svedectvo o vernej službe cirkvi na Slovensku. Proces blahorečenia sa začal 12. decembra 1996. Dodnes nie je dokončený.

Matica pripravila ďalší medzinárodný letný tábor pre stovku detí Letovali v našich veľhorách

Vo Vysokých Tatrách sa uprostred júla začal druhý turnus medzinárodného letného tábora Matice slovenskej. V Škole v prírode Detský raj v Tatranskej Lesnej príjemne strávi časť prázdnin stovka detí. Matica slovenská nim naplní časť svojho programu a tábor patrí k tradičným matičným aktivitám.

Účastníci druhého turnusu medzinárodného letného tábora Matice slovenskej.

„Zúčastňujú sa na ňom deti zo Slovenska, z Ukrajiny, Česka, Rakúska, Maďarska, ale i zo Švédska a z USA,“ informovala Katarína Pacnerová z organizačného výboru podujatia.

V prostredí Vysokých Tatier sa brány tábora otvorili už po dvadsiaty štvrtý raz a v rámci bohatého programu s množstvom športových i turistických aktivít, zábavných hier a súťaží, ktoré deti absolvovali a ešte absolvujú, pripravili organizátori poznávaciu exkurziu a výlety. Prostred-

nictvom nich sa deti môžu zoznámiť s históriou, ale aj so súčasnosťou podtatranského regiónu, neoddeliteľne spätého s našimi veľhorami, a spoznať niektoré z krás a pamätihodností Slovenska.

„Účastníci tábora okrem iného navštívia Spišský hrad, najväčší hrad v strednej Európe, Dobšinskú ľadovú jaskyňu, obe zapísané v zozname UNESCO. Ďalej Ski múzeum v Tatranskej Lomnici, dokumentujúce tradíciu a históriu zimných športov a turistického ruchu vo Vysokých Tatrách, ale i stredisko Horskej záchranej služby, ktorého zamestnanci s nasadením vlastných životov zachraňujú nešťastím postihnutých turistov,“ vymenovala niektoré lákadlá K. Pacnerová. Okrem toho deti navštívia aj múzeum histórie fotografie J. M. Petzvala

v Spišskej Belej, expozíciu SNG v kaštieli v Strážkach či nočné divadelné predstavenia v parku v Tatranskej Lomnici.

V spolupráci so Štátnymi lesmi Tatranského národného parku organizátori pripravili aj zážitkové ekohry v lese. Deti navštívia i blízky akvapark, lanové centrum Kamzíkovo na Skalnatom plese, počínajú sa na Štrbskom plese i vylezú na lezeckú stenu v Tatranskej Lomnici. „Tí odvážnejší sa zvezú na štvorkolkách, boboch a staručkých veteránoch. V prípade nepriaznivého počasia sú pre deti pripravené tvorivé dielne, počas ktorých si môžu vyrobiť malé dielka, ktoré im pomôže vyhotoviť niektorý z remeselníkov vyrábajúcich svoje výrobky tradičným spôsobom,“ uzavrela Katarína Pacnerová.

(red. – Zdroj: teraz.sk)

Dvadsať rokov v brázde Metodovej Dvadsať rokov v brázde Metodovej

Text a foto: Jana FECHOVÁ

„Hľa, brat, boli sme oba záprahom, čo ťahal jednu brázd, ja na ornici padám, deň svoj som skončil...“ Tieto slová svätého Cyrila boli akýmsi mottom dvadsiateho ročníka Cyrilo-metodských slávností ekumenickej jednoty, ktoré začiatkom júla usporiadalo Hornošarišské osvetové stredisko v Bardejove pod vedením Juraja Bochňu v spolupráci s ObR Matice slovenskej, mestom Bardejov a dekanátmi kresťanských cirkví.

Slávnosti predchádzala Krajská prehliadka dospelých speváckych zborov, ktorá sa konala v Bazilike sv. Egídia. Diváci mali možnosť nechať sa uniesť zborovými spevmi v spojení s gotickým prostredím, ktoré tento známy chrám ponúka.

■ ZLATÉ VÝKONY

Uznanie patrí najmä domácejmu speváckemu zboru Egídus a poľsko-slovenskému zboru Vox Amici pod vedením Ivica Clementovej, ktorá získala cenu poroty za najlepší dirigentský výkon. Rovnako aj Ženskému komornému zboru pri PKO v Prešove Vocals a jeho dirigentke Bronislave Feckovej, ktorým porota udelila zlaté pásmo, čím získali priamy postup na celoštátnu súťaž dospelých speváckych zborov, ktorá sa uskutoční v Košiciach. Ďalšími ocenenými boli členovia speváckeho zboru Societas Cantica z Vranova nad Topľou pod vedením

Štefana Eperješiu, ktorých porota tiež ocenila zlatým pásmom s návrhom na postup na celoštátnu súťaž. Diplom za umelecký prínos v kultivovaní sakrálneho spevu získal Miešaný spevácky zbor Karmel zo Stropkova a ich dirigent Ing. Andrej Nábožný.

Po skončení prehliadky sa pred Bazilikou rozvinul program Cyrilo-metodských slávností, kde spevácky zbor Vocals z Prešova uviedol piesne, ktorými získal ocenenie poroty.

■ V HISTORICKEJ MOZAIKE

O symbolickej hlbokéj brázde sv. Cyrila a Metoda, ktorú vyoral na poli slovanstva, vo svojom príhovore hovoril Juraj Bochňa i vedúci oddelenia kultúry Martin Choma. K rovnakej metafore sa pripojil aj podpredseda Matice slovenskej Marián Gešper, ktorý zároveň uviedol, že Sv. Cyril a Metod prvý-

krát v našich dejinách spojili poslanie duchovného otca – kňaza, filozofa, jazykovedca či zákonodarcu, ale aj poslanie apoštola národného ducha. Národný duch a kresťanské presvedčenie sú od tohto bodu

FOTORIPOST

pevne spojené a tiahnu sa celými našimi dejinami!

■ OBETAVÁ MISIA

Stovky národovcov zasvätili život práci na národnom poli a súčasne poslianiu kresťanskému duchovnému – Jozef Ignác Bajza, Juraj Fándly, Anton Bernolák, Alexander Rudnay, Štefan Moyses, Karol Kuzmány, Jozef Miloslav Hurban, František V. Sasinek, Ferdinand Juriga, Andrej Hlinka a František Fuga, sú len tí najznámejší, nepočítajúc ďalších národných buditeľov – kňazov,

Atmósfera dvadsiatych Cyrilo-metodských slávností ekumenickej jednoty v Bardejove.

v slovenských dejinách, ktorí tvoria súčasť našej veľkej historickej mozaiky.

Náročnú cestu solúnskych bratov sv. Cyrila a Metoda, ich obetavú misiu priblížil Ján Šafin, dekan Pravoslávnej bohosloveckej fakulty v Prešove. Atmóféru slávností umocnil koncert, ktorý pozostával z vystúpenia miestnych speváckych a cirkevných zborov. Dirigent Miroslav Miceňo sa predstavil so svojim tradičným Matičným spevokolom zo Zborova, piesňami východného obradu spre-vádzala dirigentka Svetlana Oroszo-

vá s Pravoslávnyim cirkevným zborom pri Chráme svätých Cyrila a Metoda v Bardejove, ďalej vystúpili Evanjelický spevácky zbor Z. Zarewutia z Bardejova pod vedením Jána Velebira a Mgr. Ivica Clementová s Rim.kat. speváckym zborom Egídus. Hostom večera bola Zuzana Eperješiová a tvorivá skupina Poetica Musica.

Pôsobivú atmosféru celého podujatia završila farebne osvetená Bazilika sv. Egídia, ktorá vytvárala fantastickú kulisu celému jubilejnému ročníku slávností sv. Cyrila a Metoda.

Matičiari s otcom kardinálom Mons. Jozefom Tomkom v Bardejovských Kúpeľoch.

Zlatá kniha Matice kardinálovi J. Tomkovi

Počas pobytu kardinála Mons. Jozefa Tomka v Bardejovských Kúpeľoch sa uskutočnilo stretnutie matičiarov z regiónu s touto významnou osobnosťou Slovenska.

Vedenie Matice slovenskej pri tejto príležitosti venovalo otcovi kardinálovi Zlatú knihu Matice slovenskej za jeho nezmerateľný prínos pre náboženský a spoločenský rozvoj SR, ale najmä za jeho ekumenickú misiu za hranicami našej vlasti. Za vedenie Matice slovenskej odovzdal toto ocenenie otcovi

kardinálovi predseda Miestneho odboru Matice slovenskej v Košiciach-Myslave František Mrva. Počas krátkeho stretnutia s matičiarmi z východu Slovenska otec kardinál vyzdvihol neoceniteľnú prácu najstaršej národnej, kultúrnej a vedeckej ustanovizne na Slovensku a jej prínosnú spoluprácu s rímskokatolíckou komunitou na Slovensku na prospech národného a kultúrneho rozvoja našej krásnej a milovanej domoviny.

(mf)

Matica slovenská so sídlom P. Mudroňa 1, 036 01 Martin, IČO 00179027,

zastúpená štatutárnym orgánom Ing. Mariánom Tkáčom, PhD., predsedom Matice slovenskej,

VYHLASUJE

podľa § 281 – 288 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodného zákonníka neurčitým osobám obchodnú verejnú súťaž o najvhodnejší návrh na uzavretie kúpnej zmluvy

na predaj nehnuteľného majetku Matice slovenskej vedeného katastrálnym odborom Okresného úradu Martin, zapísaného na liste vlastníctva č. 374, obec Necpaly, katastrálne územie Necpaly, časť A: parcely registra „C“ evidované na katastrálnej mape: parc. č. 137/11, výmera 246 m² – zastavané plochy a nádvorja, parc. č. 138/1, výmera 10103 m² – záhrady – nehnuteľná kultúrna pamiatka, parc. č. 138/6, výmera 186 m² – zastavané plochy a nádvorja, parc. č. 138/13, výmera 104 m² – zastavané plochy a nádvorja, parc. č. 138/14, výmera 2273 m² – záhrady, parc. č. 138/16, výmera 207 m² – zastavané plochy a nádvorja, parc. č. 139, výmera 59 m² – zastavané plochy a nádvorja, parc. č. 140, výmera 3015 m² – zastavané plochy a nádvorja – nehnuteľná kultúrna pamiatka, parc. č. 141, výmera 138 m² – zastavané plochy a nádvorja, parc. č. 142, výmera 84 m² – zastavané plochy a nádvorja, parc. č. 143, výmera 755 m² – záhrady – nehnuteľná kultúrna pamiatka; stavby: súp. č. 93 na parc. č. 142, druh stavby – iná budova, popis stavby – budova, súp. č. 93 na parc. č. 140, druh stavby – budova na kultúru a na verejnú zábavu, popis stavby – kaštieľ – nehnuteľná kultúrna pamiatka, bez súp. č. na parc. č. 137/11, druh stavby – poľnohospodárska budova, popis stavby humno, bez súp. č. na parc. č. 138/6, druh stavby – poľnohospodárska budova, popis stavby – hospodárska budova; časť B: vlastníci Matice slovenská, P. Mudroňa 1, Martin, PSC 036 01, SR, v spoluvlastníctvom podiele 1/1, časť C: tarchy - bez zápisu, tento je podľa § 5 ods. 3 zák. č. 176/2004 Z. z. o nakladaní s majetkom verejnoprávnych inštitúcií nepotrebná vec, ktorá už neslúži a ani v budúcnosti nebude slúžiť verejnoprávnej inštitúcii na plnenie jej základných úloh ani na plnenie jej iných úloh, preto Matica slovenská podľa § 5 ods. 1 zák. č. 176/2004 Z. z. predá túto nepotrebnú nehnuteľnú vec a to len v celosti na základe obchodnej verejnej súťaže tomu, kto ponúkne najvyššiu kúpnu cenu. Požadovaná kúpna cena, minimálne podľa znaleckého posudku: pozemky – 345 000,- €, stavby – 15 600,- €, spolu 360 600,- €. So znaleckými posudkami na nehnuteľný majetok sa navrhovateľ môže oboznámiť u vyhlasovateľa, termín nahliadnutia, ako aj obhliadky nehnuteľnosti si môže navrhovateľ dohodnúť na tel. č.: 0915 988 896, e-mail: branislav.kohut@matica.sk, adresa: Technicko-investičný útvar Matice slovenskej, P. Mudroňa č.1, 036 01 Martin. V kúpnej zmluve bude dohodnuté, že cenu za nehnuteľnosť je kupujúci povinný zaplatiť v deň nadobudnutia platnosti zmluvy.

Podmienky obchodnej verejnej súťaže:

Určuje sa spôsob podávania návrhov na uzavretie kúpnej zmluvy na uvedené nehnuteľnosti a to písomne na adresu vyhlasovateľa v zalepenej obálke výrazne označenej neotvárať: VOS v lehote do 14. 8. 2015, do ktorej možno návrhy podávať, lehota na oznámenie vybraného návrhu je 19. 8. 2015. Vyhlásenie a obsah podmienok obchodnej verejnej súťaže bude uverejnený na www.matica.sk a v celoštátnom týždenníku Slovenské národné noviny (§ 282 ods. 1 a ods. 2 zákona č. 513/1991 Zb.).

Vyhlasovateľ si určuje právo na zmenu alebo zrušenie uverejnených podmienok a súťaže, toto právo v uverejnených podmienkach súťaže si vyhradil a zmenu alebo zrušenie uverejnil spôsobom, ktorým vyhlásil podmienky súťaže (§ 283 zákona č. 513/1991 Zb.).

Navrhovateľia nemajú nárok na náhradu nákladov spojených s účasťou na súťaži (§ 284 ods. 3 zákona č. 513/1991 Zb.).

Predložený návrh nemožno odvolať, meniť alebo dopĺňať po jeho predložení (§ 285 ods. 1 a 2 zákona č. 513/1991 Zb.).

Vyhlasovateľ si vyhradzuje právo odmietnuť všetky predložené návrhy (§ 287 zákona č. 513/1991 Zb.).

Cenu za nehnuteľnosť je kupujúci povinný zaplatiť v deň nadobudnutia platnosti zmluvy.

Ostatné tu osobitne neupravené práva a podmienky obchodnej verejnej súťaže upravujú príslušné ustanovenia § 284 – § 288 zákona č. 513/1991 Zb. Navrhovateľ podaním návrhu vyslovuje súhlas so všetkými podmienkami obchodnej verejnej súťaže.

V Martine 14. 7. 2015

Ing. Marián Tkáč, PhD.,
predseda Matice slovenskej

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

*Kristus nás
ochraňuje
v Boromlaku*

Osemnásteho júla som omladol o štyridsať až päťdesiat rokov. Ocitol som sa medzi Slováckmi v Rumunsku, konkrétne v Bihorskej oblasti, kde ich žije okolo desaťtisíc. V čisto slovenskom Čerpotoku sa už po jedenásty raz konal Medzinárodný folklórny festival slovenskej mládeže. Bolo milo, prišli slovenské súbory z Rumunska, Chorvátska, Poľska a zo Slovenska, dokonca aj Čarnica. Festival založil v roku osláv 150. výročia vzniku Čerpotoka (2004) vplyvný predstaviteľ miestnych Slovákov František Merka. Jeho syn Adrián je predsedom Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku a zároveň poslancom rumunského parlamentu za Slovákov a Čechov.

A ako si žijú rumunskí Slováci, dobrí a láskaví ľudia? Asi tak ako sa na našom vidieku žilo v časoch môjho detstva. Na zlých cestách kone a traktory, domy učupené jeden pri druhom. Slováci sem prichádzali za prácou v baniach, prípadne ako drevorubači. Bane však po prevrate v roku 1989 zavreli a celý horský pás, v ktorom žijú Slováci, je úplne vyklčovaný. A tak je ich život veľmi ťažký, a veru nie s najoptimistickejšou prognózou. Deti chodia do škôl pešo aj päť kilometrov a ak si ľudia chcú niečo kúpiť v supermarketoch či zájsť na poštu, musia precestovať dvadsať až tridsať kilometrov po cestách-necestách. Zrobení Slováci sa živia najmä ako roľníci, na svojich veľkých hospodárstvach pestujú zemiaky.

Takmer v každej obci je slovenská škola a pôsobia slovenskí kňazi. Jeden z nich, Gustáv Albert, je v Novej Hute aj farárom, aj starostom obce. Hoci najväčšou slovenskou dedinou je Gemelčička, slovenské lýceum, pomenované podľa druhého predsedu Matice slovenskej Jozefa Kozáčka, je v Bodonoši. Zvolenský rodák bol od roku 1856 kanonikom v Oradei, kde aj v roku 1877 zomrel. Bol zakladajúcim členom Matice a od roku 1870 jej druhým predsedom.

A predsa len vari najúvatnejším výjavom je socha Krista na spôsob Rio de Janeiro (pravdaže menšia) v Boromlaku. Postavili ju v októbri 1938 (v čase vzniku slovenskej autonómie) pred slovenskou školou (dnes kultúrne stredisko Slovákov) s týmto textom: „Srdce Kristovo, ochraňuj národ slovenský.“ Boromlak je päť a pol hodiny autom a takmer päťstopäťdesiat kilometrov od Bratislavy.

Jarovčania a ďalší Slováci po šiesty raz na trase Bratislava – Matra

Modravá hora je aj slovenská

Irena BERKOVIČOVÁ

Členovia Miestneho odboru Matice slovenskej v Jarovciach spolu s ďalšími Slováckmi vystúpili už šiestykrát na vrch Matra v severnej časti Maďarska. Spolu s ďalšími občanmi z viacerých končín Slovenska vystúpili na tisíc metrov vysokú Modravú horu (Kekestető), najvyšší vrch tohto pohoria. S myšlienkou organizovať výstup na Matru prišiel bývalý slovenský premiér Ján Čarnogurský, v súčasnosti predseda Slovensko-ruskej spoločnosti. Aj to je podľa neho spôsob, ako priblížiť najmä mladým ľuďom naše dejiny, zdôraznil pre SNN.

Slovenskí účastníci výstupu na Modravú horu v Maďarsku.

„Podľa ľudového podania, ktoré nám sprostredkovali rodičia, to trojvršie na slovenskom znaku je Tatra – Matra – Fatra. Tatra a Fatra sú na slovenskom území a viac-menej o nich každý vie, ale Matru málo ľudí pozná, keďže je v Maďarsku. Je to trojvršie

na našom štátnom znaku, tak je dobré sa k nemu hlásiť.“ Stretnutie na Matre je každý rok týždeň po oslavách sviatku sv. Cyrila a Metoda, pretože podľa Jána Čarnogurského dvojkríž, ktorý je s nimi spojený, je takisto symbolom na štátnom znaku. Na Matre

okrem tých, ktorí prišli v rámci tohto už tradičného podujatia, sme stretli aj mladých, ako si sami hovoria, kresťanov z Bratislavy. Tí prišli z vlastného záujmu. Do mikrofónu hovoriť nechceli, ale Janko z Petržalky priznal, že sem prišiel zo zvedavosti.

„O Matre i o tom, že v tejto oblasti žilo kedysi veľa Slovákov, že nám patrila, ba i to, že figuruje na mape ‚Feldvideku‘, viem od svojho otca,“ prezradil. Predsedníčka Miestneho odboru Matice slovenskej z Košíc Emília Nótová v účasti na výstupe vidí aj utužovanie vzťahov medzi národnosťami. Pre SNN to formulovala takto: „Snažíme sa tu stretávať každý rok a šíriť aj takým spôsobom matičnú myšlienku. Máme aj občanov maďarskej národnosti, ktorí sú členmi Matice slovenskej, aj oni sem radi prídu a zaspievajú si. Toho roku sme sa tu stretli Poliáci, Maďari aj my a spievali sme aj maďarskú, aj slovenskú, aj poľskú pieseň.“

PRIPOMÍNAME SI

1. augusta
– stodevätidesiat rokov, čo sa narodil novinár a spisovateľ Mikuláš Štefan Ferienčík (1825 – 1881), jedna z najvýznamnejších postáv slovenskej žurnalistiky 19. storočia, spoluautor Žiadostí slovenského národa z roku 1848; po revolúcii sa rok skrýval, neskôr redigoval Pešťubínske vedomosti, Orla tatranského a týždenník Národný hlásnik

– tento deň pred sto sedemdesiatimi rokmi (1845) vyšlo prvé číslo týchto novín, ich vydavateľom a šéfredaktorom bol tridsaťročný Ľudovít Štúr; vďaka nim sa posilnilo slovenské národné povedomie a na verejnosť prenikla spisovná slovenčina

– pred sto desiatimi rokmi sa narodil františkánsky mních, básnik, prozaik a dramatik Rudolf Dilong (1905 – 1986) z tzv. katolíckej moderny; je autorom neveriteľných sto šiestich básnických zbierok, niekoľkých románov a drámy Padajúce pero, od roku 1945 žil v emigrácii

– 65 rokov, čo vzniklo profesionálne činoherné divadlo v Žiline (1950), po jeho zrušení v roku 1996 tu vystupovalo najčastejšie Komorné divadlo z Martina

– futbalový reprezentant Dušan Švento má tridsiatku

2. augusta
– deväťdesiat rokov od smrti významného právnicka a košického župana Jána Rumanna (1876 – 1925)

3. augusta
– tridsaťpäť rokov, čo zomrel jeden z najväčších európskych fyzikov, spolupracovník laureáta Nobelovej ceny J. Heyrovského profesor Dionýz Ilkovič (1907 – 1980), autor na celom svete používanej Ilkovičovej rovnice z oblasti fyzikálnej chémie a polarografie, laureát štátnej ceny, spoluzakladateľ SAV

– nedožitý deväťdesiate narodeniny trnavského emeritného biskupa Dominika Tótha (1925 – 2015)

4. augusta
– v doživotnej internácii v Ríčanoch pri Prahe zomrel pred päťdesiatimi rokmi spišský biskup Ján Vojtaššák (1877 – 1965)

5. augusta
– osemdesiatpäť rokov má prvý slovenský ponovembrový prezident Michal Kováč

6. augusta
– pred sto päťdesiatimi rokmi (1900) preživala Slovenská národná strana podobnú renesanciu ako dnes; prijala uznesenie o návrate do vrcholnej uhorskej politiky a o aktivitách pred najbližšími voľbami do uhorského snemu v roku 1901

– významný slovenský knihovedec a informatik, niekdajší riaditeľ Univerzitnej knižnice PhDr. Emil Vontorčík, člen Spolku slovenských spisovateľov, má osemdesiat rokov

7. augusta
– v roku 1660 uhorský kráľ Leopold I. potvrdil práva a výsady univerzity v Košiciach, košické vysoké školstvo je však o čosi staršie, prednášky sa tu začali v roku 1658, len panovníkovi trvalo dva roky, kým univerzitu potvrdil

– víťaz niekoľkých matematických olympiád Martin Vodička oslavuje dvadsiatu

(jč)

ŠTVRTOK 6. AUGUST, MARTIN

17.00 h Turčianska galéria, Daxnerova 2

JÁN MRÁZ: Portréty, autoportréty a...

Vernisáž výstavy jubilejného exilového výtvarníka

účinkujú: heligonkári Majerčíkovi

kurátor výstavy: Miroslav Haľák

(Výstava potrvá do 6. septembra 2015)

PIATOK 7. AUGUST, MARTIN

14.00 h Literárne múzeum SNK

(historická 1. budova MS), M. R. Štefánika 11

SLÁVNOSTNÉ ZASADNUTIE

VÝBORU MATICE SLOVENSKEJ

15.00 h Park sv. Cyrila a Metoda

– areál Matice slovenskej, P. Mudroňa 1

**SLÁVNOSTNÉ ODHALENIE BŮST EUDOVĚTA ŠTŮRA
A JOZEFA CÍGERA HRONSKÉHO**

NEDEĽA 9. AUGUST, MARTIN

10.00 h Evanjelický kostol, Memorandové námestie

SLÁVNOSTNÉ SLUŽBY BOŽIE

EVANJELICKEJ CIRKVI A. V. NA SLOVENSKU

11.00 h Námestie SNP

SLÁVNOSTNÁ SVÄTÁ OMĽA

V RÍMSKOKATOLÍCKOM KOSTOLE SV. MARTINA

Hlavný organizátor:

MATICA SLOVENSKÁ

v spolupráci s Mestom Martin, Turčianskou galériou v Martine v zriaďovateľskej pôsobnosti Žilinského samosprávneho kraja, Obcou Hrušov, Klubom slovenských turistov Liptova, Mestom Vysoké Tatry, Mestom Liptovský Mikuláš a Obcou Pribylina.

Zrealizované s finančnou podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky.

Informácie o programe Národných matičných slávností nájdete aj na www.matica.sk

PIATOK 14. AUGUST

17.30 h Vysoké Tatry – Kúpele Nový Smokovec

NÁRODNÝ VÝSTUP NA KRIVÁNÍ

SLÁVNOSTNÉ OTVORENIE

Kultúrny program

SOBOTA 15. AUGUST

6.30 – 11.00 h

NÁRODNÝ VÝSTUP NA KRIVÁNÍ

11.00 h

PRIVÍTANIE ÚČASTNÍKOV NA KRIVÁNÍ

18.30 h TC Račkova dolina

UKONČENIE PODUJATIA

Kultúrny program, posedenie pri táboráku

PIATOK 21. AUGUST, HRUŠOV

HONTIANSKA PARÁDA

15.00 h Starý kultúrny dom

OTVORENIE KRAJANSKÉHO DVORA

15.30 – 22.00 h

KRAJANSKÝ DVOR

účinkujú: Slováci zo Srbska (Boľovce) a Maďarska (Veňarec),

FS Púčík z Brna (Česko)

17.00 h Kultúrny dom

**SLÁVNOSTNÉ OCENENIE MATIČNÝCH OSOBNOSTÍ
PRI PRÍLEŽITOSTI ROKA EUDOVĚTA ŠTŮRA**

20.00 – 20.15 h Amfiteáter

MATIČNÉ POZDRAVY

20.40 h

SEUK: Krížom-krážom

Vyvrcholenie Národných matičných slávností 2015

PROGRAM XXI. HOREHRONSKÝCH SLÁVNOSTÍ KOSCOV A HRABAČIEK 8. august 2015

- 10.30 – 12.00 – prezentácia — 12.00 – OTVORENIE

- modlitba, spev hymny a vztýčovanie zástavy SR na máj - pozdrav p. starostky a pozvaných hostí - losovanie

a predstavovanie koscov - slub koscov a rozhodcov

- vystúpenie DFS Mladost a vypravádzanie koscov gazdinou

- 13.00 – 16.30 Majstrovstvá Pohorelej a sveta v kosení. Kategórie: 1. Dadoúčata; 2. Nosiči vody; 3. Ženy;

4. Chlapi nad 60 rokov; 5. Chlapi nad 70 rokov; 6. Hlavná kategória: Chlapi do 60 rokov; 7. Otcovia a synovia; 7. Družstvá

- 16.30 – 17.00 Kosecké piesne zaspieva Mužská skupina FS Kráľova hoľa

- 17.00 Vyhlásenie výsledkov

- od 18.00 Tanečný dom a ľudová veselica pri vatre – hrá ľudová hudba Borsucki gadí

Spríevodný program:

Počas celej súťaže koscov prebieha II. LÚČNY DETSKÝ VIACBOJ. Disciplíny: 1. Chodúle; 2. Hádzanie prakom; 3. Triafanie operenými šidlami; 4. Vykopávanie čižmy; 5. Hádzanie vidlami; 6. Furmanka s rebrináčikom; 7. Plieskanie

bičom; 8. Lukostrelba

Jazda na koni a mini zoo.

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
.tasr.